

FF #6043.
Dlewiku 3. eralisa.

**Dlewiku
Kulitita
Kalendar
1896.**

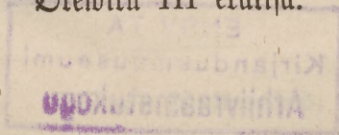
O l e w i k u

Politika Kalender

1896.



Olewiku III eralisa.



Jurjewis.

A. Grenzsteini trükifoda.

1895 .

Дозволено цензурою. Юрьевъ, 14 Октября 1895 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

27991

Märkide seletamine.



noor fuu.



esimene weerand.



täis fuu.



viimane weerand.

Aasta-ajad.

Kewade algab 8. märtsil.

Survi " 8. juulil.

Sügisel " 10. septembril.

Talw " 9. detsembril.

Päikese- ja fuuwarjutused 1896.

Sellel aastal on kaks päikese- ja kaks fuuwarjutamist, millest siin esimene fuuwarjutamine ja teine päikeseuwarjutamine nähtaw on. Esimene fuuwarjutamine algab 16. webruaril õhtu tundides, kl. 8 ümb., päikeseuwarjutamine algab 28. juulil hommiku tundides, kl. 1 $\frac{1}{2}$ ümb. Päikeseuwarjutamise ajal tõuseb päike juba älesse. Teine fuuwarjutus, ei ole Europas näha.

Mõned sündmused.

a p. Ar. 1.

Ristiust Rooma riigiuust	324
Wene riigi alustus	862
Jurjewi (Tartu) linna asutamine	1030
Esimene ristiisõit	1096
Geistlased mõidawad Rootsimaa päälkonna Sigtuuna ära	1118
Rootslased tulewad ristiujuga Soome	1157
Sakslased tulewad Liwimaale	1159
Ristiustu tuuakse Liwimaale	1186
Riia linna asutus	1201
Geistlaste suur mõit Sakslaste ja Pätlaste üle Ümmera jõel	1210
Onnetu Baala lahing ja Lembitu surm	1217
Tallinna asutus	1218
Pärnu linna alustus	1254
Harjumaal juur mäs	1343

Januar



31 päewa

**1	G.	Aus aasta.	13
2	T.		14
3	R.	☉ 12, 6' e. l.	15
4	R.		16
5	R.		17
**6	L.	3 Kuninga p.	18
7	P.	1. P. p. 3 Run. p.	19
8	G.		20
9	T.		21
10	R.	Paawli päew.	22
11	R.	☾ 4, 29' e. l.	23
12	R.		24
13	L.		25
14	P.	2. P. p. 3 Run. p.	26
15	G.		27
16	T.		28
17	R.	Tõnise p.	29
18	R.	☺ 10, 42' e. l.	30
19	R.		31
20	L.		1
21	P.	9. P. e. Krist. ül. p.	2
22	G.		3
23	T.		4
24	R.		5
25	R.	Paawli ümb. p.	6
26	R.	☾ 2, 25' e. l.	7
27	L.		8
28	P.	8. P. e. Krist. ül. p.	9
29	G.		10
30	T.		11
31	R.		12

J a a d a d.

Januar.

7. Surjewis, 3 näd.
7. Orgital, Märjamaa kih. 2 p.
7. Riia linnas, 3 p.
7. Wõrus, linal., 3 p.
8. Walgas, 2 p.
10. Heinastes, 2 p.
10. Haapsalus, 2 p.
11. Jõekehemes, 2 p.
17. Koloweres, Kullamaa k. 2 p.
25. Pärnus, 3 p.
25. Wiljandis, 3 p.
27. Rakweres, 2 p.
30. Wolmaris, 3 päewa, Raplas, Harjumaal 3-dal reedil pärast Nääripäewa.

Februar



29 päewa.

1	R.	☉ 6 p. L.	13
*2	R.	Küünla päew.	14
3	L.	Wõi nädal.	15
4	P.	Paastu püha.	16
5	E.		17
6	T.	Wastla päew.	18
7	R.	Tuha päew.	19
8	R.		20
9	R.	☾ 11, 2' p. L.	21
10	L.		22
11	P.	1. P. paastus.	23
12	E.		24
13	T.		25
**14	R.	Palwe p. 1. kwat.	26
15	R.		27
16	R.	☺ 9, 38' p. L.	28
17	L.		29
18	P.	2. P. p.	1
19	E.		2
20	T.		3
21	R.		4
22	R.	Peetri päew.	5
23	R.	☾ 1, 16' p. L.	6
24	L.	Madise päew.	7
25	P.	3. P. p.	8
26	E.		9
27	T.		10
28	R.		11
29	R.		12

Februar.

2. Baltiskis, 2 p.
2. Wõrus, 2 p.
2. Walgas, 2 p.
3. Wiljandis, 8 p.
3. Reblastes, Mihkli kiriku juures 2 p.
4. Jurjewis, 2 p.
4. Kägina mäel, S. Pähtrus, Martna k.
6. Paides, 2 p.
6. Narwas, 5 p.
8. Walgas, linal. 2 p.
10. Kuresaares.
15. Riias, 8 p.
15. Wiljandis, 2 p.
15. Alatskivi Nina külas
15. Wõnnus, 3 p.
18. Rõhwis, 3 p.
- Rihulas, esmaspäewal enne Wastlap.
20. Orisaares, Saarem.
20. Siisus, Luri k. 2 p.
20. Kivilos, Harjum. 2.
22. Wõrus, 8 p.
23. Hageris, 2 p.
25. Wolmaris, 2 p.
- Audrus, reede enne Wastlapäewa.
27. Lemjalus, linal. 2 p.
28. Piltuse mõisas, Saaremaal, 2 p.

Märts



31 päeva.

1	R.		13
2	L.	☺ 12, 35' p. l.	14
3	P.	4. P. p.	15
4	E.		16
5	L.		17
6	R.		18
7	R.		19
8	R.		20
9	L.		21
10	P.	5. P. p. ☾ 1, 44' l.	22
11	E.		23
12	L.		24
13	R.		25
14	R.		26
15	R.		27
16	L.		28
**17	P.	Palmipuude p.	29
18	E.	☺ 7, 9' e. l.	30
19	L.		31
20	R.		1
**21	R.	Suur neljap.	2
**22	R.	Suur reede.	3
23	L.		4
**24	P.	1. Vihav p. ☾	5
**25	E.	2. Vih. p. [2,11'e.]	6
*26	L.		7
27	R.		8
28	R.		9
29	R.		10
30	L.		11
31	P.	1. P. p. ütl. p.	12

Märts.

1. Rodijärwes, Ritsel, Wõrumaal.
1. Waimastweres, Sihi kõrtsi juures.
3. Raka wallas, Ambla kiriku juures 2 p.
- Klapas, esimesel jelle kuu esmasp. 2 p.
- Keila kiriku juures, esmasp. pärast 3. püha paastus, 2 p.
9. Laekweres, 2 p.
10. Wastnarwas, 3 p.
- Walgutas, neljap. enne Suurt Neljap.
10. Peterburi kub. Duuduwa kreisis, Estrakowa kir. j. 3 p.
15. Kofora mõisas, Kallaste külas, 2 p.
15. Kellamäe mõisa j., Saaremaal, 2 p.
15. Paides, 2 p.
17. Seertsenis, Walga maakon. 1 p.
20. Rauses, Walga m. 1 p.
20. Illusal, 2 p.
20. Wana = Antslas, Gauka kõrtsi j.

April



30 päeva.

1	E.	☉ 6, 10' e. l.	13
2	L.		14
3	R.		15
4	N.		16
5	R.		17
6	L.		18
7	P.	2. P. p. ül. P.	19
8	E.		20
9	L.	☾ 12, 34 e. l.	21
10	R.		22
11	N.		23
12	R.		24
13	L.		25
14	P.	3. P. p. ül. P.	26
15	E.	☺ 3, 34' p. l.	27
16	L.		28
17	R.		29
18	N.		30
19	R.		1
20	L.		2
21	P.	4. P. p. ül. P.	3
22	E.	☾ 5, 12' p. l.	4
**23	L.	Reisri pr. ni-	5
24	R.	[mep. Järi p.	6
25	N.		7
26	R.		8
**27	L.	Troonip. f. p.	9
28	P.	5. P. p. ül. P.	10
29	E.		11
30	L.	☉ 9, 34' p. l.	12

April.

5. Preedi wallas, Koe-
ru kihelk. 2 p.
8. Riias.
- Lihulas nädal pä-
rast Lihawõtet.
10. Võrul, 2 p.
10. Watla mõisas, Ka-
ruse k., 2 p. Lan-
geb laat suure näd.
pääle, siis peetakse
reede ja laup. enne
Palmip. p.
- Pärnus esmasp. e.
Järipäeva.
- Rakveres 1. esmasp.
ja teisip. pärast Li-
hawõtte püha.
- Paides, 1. neljap.
pärast Lihaw. 2 p.
- Viljandis, nädal
pärast Suurt Reij.
2. Ellama kõrtsi j. 2 p.
2. Sooniste m. Kulla-
maa k. 2 p.
- Palmi m. leiknäd.
p. Lihaw. p., 3 p.
15. Krüüdneri m. 1 p.
16. Lemsalis, 1 p.
16. Valgas, 2 p.
17. Rõos, 2 p.



1	R.	Wolbri päew.	13
**2	N	Taewamin. p.	näbal. 14
3	R.	† leidmise p.	15
4	R.		16
5	P.	6. P. p. ül P.	17
**6	E.	Reisri hra f. p.	7 tiliwi näbal. 18
7	E.		19
8	R.	8, 8' e. l.	20
*9	N.	Nigula päew.	21
10	R.		22
11	R.		23
**12	P.	1. Nelipüha.	24
**13	E.	2. Nelipüha.	6 tiliwi näbal. 25
*14	E.	11, 44' p. l.	26
15	R.	2. kwat.	27
16	R.		28
17	R.		29
18	R.		30
19	P.	Kolm. Jum. P.	31
20	E.		1
21	E.		2
22	R.	9, 50' e. l.	3
23	R.		4
24	R.		5
**25	R.	Reisri pr. f. p.	6
26	P.	1. P. p. 3 a. J. p.	4 tiliwi näbal. 7
27	E.		8
28	E.		9
29	R.		10
30	R.	10, 30' e. l.	11
31	R.		12

19. Alamustenis, 1 p.
 19. Wönnus, 1 p.
 19. Tõrwal, Patkõla mõijas, 1 p.
 20. Ruhjas, 1 p.
 20. Soodlas, 2 p.
 20. Pühajärwe m. 2 p.
 20. Lemjalus.
 21. Wolmaris.
 23. Järwakandi m. Harjumaal, 2 p.
 23. Wolmari m., 1 p.
 25. Sakenhõwis, 1 p.
 28. Jlingis (Misjus), 1 p.

M a i.

1. Karilatsis, Põlwa hlk., 2 p.
 9. Wõõbsus (Räpina hlk.), 2 p.
 — Loodi m. Wiljandi-
 maal, päew pärast
 fuurt risti päewa.

Juni



30 päeva.

1	Q.			13
2	P.	2. P. p. 3 a. J. p.		14
3	G.		3 tühjalt nädal.	15
4	T.			16
5	R.			17
6	N.	☾ 1, 28' p. l.		18
7	N.			19
8	Q.			20
9	P.	3. P. p. 3 a. J. p.		21
10	G.		2 tühjalt nädal.	22
11	T.			23
12	R.			24
13	N.	☺ 8, 42' e. l.		25
14	N.			26
15	Q.			27
16	P.	4. P. p. 3 a. J. p.		28
17	G.		1 tühjalt nädal.	29
18	T.			30
19	R.			1
20	N.			2
21	N.	☾ 3, 10' e. l.		3
22	Q.			4
23	P.	5. P. p. 3 a. J. p.		5
**24	G.	Jaanipäew.		6
25	T.			7
26	R.			8
27	N.	7 magajate p.		9
28	N.	☾ 9, 22' p. l.		10
29	Q.	Peeter Paawli p.		11
30	P.	6. P. p. 3 a. J. p.		12

Juni.

0. Mustwee al., 3 p.
 11. Wönnus, 8 p.
 16. Rafweres, 2 p.
 18. Walgas, 1 p.
 20. Paides, 1 p.
 20. Palmsti m. (Kadrina kihlk.), 3 p.
 20. Tallinnas aastalaat 2 näd.
 20. Riias, aastalaat, 3 näd.
 20. Wõrus, 1 p.
 22. Wiljandis, 1 p.
 23. Keilas, Harju mae-kõrtsi j., puunõude laad, 1 p.
 27. Tallinnas, willa l. 8 p.
 29. Jürjewis (Tartus), 2 p.
 29. Tarwastu m. 1 p.
 29. Loodi mõisas, 2 p.



1	E.		13
2	T.	Seina Maarja p.	14
3	R.		15
4	N.		16
5	N.	☾ 5, 51' p. l.	17
6	E.		18
7	ⷔ.	7. ⷔ. p. 3 a. ⷔ. p.	19
8	E.		20
9	T.		21
10	R.	7 wennaste p.	22
11	N.		23
12	N.	☺ 7, 32' p. l.	24
13	E.	Marcta p.	25
14	ⷔ.	8. ⷔ. p. 3 a. ⷔ. p.	26
15	E.	Apost. lahkum.	27
16	T.		28
17	R.		29
18	N.		30
19	N.		31
20	E.	☾ 8, 21' p. l.	1
21	ⷔ.	9. ⷔ. p. 3 a. ⷔ. p.	2
**22	E.	Reisri ema n. p.	3
23	T.		4
24	R.		5
25	N.	Jakobi päew.	6
26	N.		7
27	E.		8
28	ⷔ.	10. ⷔ. p. 3 a. ⷔ. p.	9
29	E.	☼ 6, 49' e. l.	10
30	T.	[Olevi päew.	11
31	R.		12

Juli.

2. Pärnus, 2 p.
2. Karksi mõisas, 1 p.
10. Kuresaare, aasta laa, 12 p.
20. Riias, willa l., 3 p.
20. Pärnus, aastalaat, 3 näd.
26. Wolmaris, 1 p.

August.

1. Saare m., Saarem.
9. Abjeli m., 1 p.
10. Viiosekatsis (Põlwas), 1 p.
10. Walgas, 1 p.
10. Lemjalus, 1 p.
15. Helmes, 2 p.
24. Wastje-Rõo m. 1 p.
24. Siguldas Riia m.
24. Ruhjas, 1 p.
24. Rose ja Roosi m. (Rõuges), 2 p.
24. Wastjemõisas (Wijandimaal), 2 p.
28. Wõrus, 1 p.
28. Rilingi m. (Saar-des), 1 p.
28. Selles (Wändras), 2 p.
30. Kaantsus, 1 p.

August



31 päewa.

1	N.	Peetri wang. ol.	3	September.	
2	N.		14	1.	Õisus Tütri khlk., 2 p.
3	L.	☾ 10, 50' e. l.	15	1.	Torgu m. Saarem.
4	P.	11. P. p. 3 a. J. p.	16	1 p.	
5	E.		17	1.	Kuresaare lin., 3 p.
*6	T.	Krist. selet. p.	18	2.	Abjas, 2 p.
7	R.		19	2.	Tammistes, Tartum.
8	N.		20	4.	Käpinas, 2 p.
9	N.		21	5.	Ruhjas, 1 p.
10	L.	Lauritsa päew.	22	5.	Eindis, 2 p.
11	P.	12. P. p. 3 a. J. p.	23	8.	Nõuges, 1 p.
12	E.	☺ 8, 51' e. l.	24	8.	Põlwas, 1 p.
13	T.		25	9.	Jurjewis, 3 p.
14	R.		26	9.	Rastnas, 1 p.
15	N.	Rufki Maarja p.	27	10.	Järwakandi m. Gar-
16	N.		28	jumaal 2 p.	
17	L.		29	10.	Paides, 2 p.
18	P.	13. P. p. 3 a. J. p.	30	10.	Salatses, 1 p.
19	E.	☾ 12, 42' p. l.	31	10.	Mõnistes, 1 p.
20	T.		1	10.	Särgaweres, 2 p.
21	R.		2	10.	Goldres, Helm. f. 1 p.
22	N.		3	10.	Muhu-Suure m. 4 p.
23	N.		4	13.	Wana-Antsmõis. 2 p.
24	L.	Pärtli päew.	5	13.	Põõraweres, 1 p.
25	P.	14. P. p. 3 a. J. p.	6	15	Roigi m. Saarem.,
26	E.	☼ 3, 30' p. l.	7	3 p.	
27	T.		8	15.	Estrafomas, Peterb.
28	R.		9	ku. 2 p.	
*29	N.	Joan. p. m. w. p.	10	15.	Toris, Pärnum. 2 p.
**30	N.	Reisr. Aleks. n. p.	11	15.	Roorte m. 2 p.
31	L.		12	15.	Põltsamal, 2 p.

September

30 päeva.



1	P.	15. P. p. 3 a. J. p.	13	16. Kurejaare lin., 2 p.
2	E.	☾ 5, 57' e. l.	14	16. Kirepis, 2 p.
3	T.		15	18. Audrus, 1 p.
4	K.		16	18. Orgital
5	N.		17	20. Narwas, 3 p.
6	N.		18	— Uuemõisae (Kosel)
7	L.		19	3. teisp. Mikhli. 3 p.
*8	P.	16. P. p. 3 a. J. p.	20	20. Bändras, 2 p.
9	E.	[Maria f. p.	21	20. Keeni m. Tinfo l. j.
10	T.	☺ 12, 37' e. l.	22	20. Saanemetsa mõisae,
11	K.		23	Hargla thlf.
12	N.		24	21. Eännas, 1 p.
13	N.		25	21. Baltiskis, 2 p.
*14	L.	Risti ilend. p.	26	21. Wolmaris, 1 p.
15	P.	17. P. p. 3 a. J. p.	27	21. Wönnus, 2 p.
16	E.		28	22. Palmis, Bitna
17	T.		29	tõrtsi ees, 3 p.
18	K.	☾ 3, 46' e. l.	30	24. Sihulas, 3 p.
19	N.	[3. kwat.	1	24. Hageris, 2 p.
20	N.		2	24. Biljandis, 2 p.
21	L.	Matteuse p.	3	24. Wörl 2 p.
22	P.	18. P. p. 3 a. J. p.	4	— Pärnus, esmap. ja
23	E.		5	teisp. enne Mikhli.
24	T.	Joan. sm. p. ☉	6	25. Arola mõisae, Ote-
25	K.	[12, 5' e. l.	7	pää thlf. 2 p.
*26	N.	Joan. õpet. p.	8	25. Rärdes, Laiuse th.
27	N.		9	26. Tallinnas, 3 p.
28	L.		10	26. Kurejaare linn., 2 p.
29	P.	Mikhli p. 19. P.	11	28. Rakweres, 3 p.
30	E.	[p. 3 a. J. p.	12	29. Reblastes, 3 p.
				29. Keilas 3 p.
				29. Alatskivil, 1 p.

Oktober



31 päeva.

*1	T.	Marj. R. j. eest p.	3
2	R.	[D 4, 34' p. L.	14
3	N.		15
4	R.		16
5	L.		17
6	P.	Õõfufe p. 20. P.	18
7	E.	p. 3 a. J. p.	19
8	T.		20
9	R.	☺ 6, 4' p. L.	21
10	N.		22
11	R.		23
12	L.		24
13	P.	21. P. p. 3 a. J. p.	25
14	E.		26
15	T.		27
16	R.		28
*17	N.	Reisri perek. jur.	29
18	R.	pääs. p. ☼ 5, 8 p. L.	30
19	L.	[Suufaje p. 3	
20	P.	Õigensu ül. w. p.	1
**21	E.	Reisri lra tr. p.	2
*22	T.	Raafani M. p.	3
23	R.		4
24	N.	☉ 9, 14' e. L.	5
25	R.		6
26	L.		7
27	P.	23. P. p. 3 a. J. p.	8
28	E.		9
29	T.		10
30	R.		11
31	N.	[D 7, 28' e. L.	12

- Jõeletmes, nädal
pärast Mihklip., 2 p.
— Raplas, esim. reedi
p. Mihklip., 2 p.
29. Jurjewis, 3 p.
29. Kawanurmes, 3 p.
29. Walgas, 2 p.
29. Preedi wallas, Wa-
hukillas, 2 p.

Oktober.

1. Craftweres, 1 p.
1. Kuresaar, Loodes.
1. Kaarma Suur. mõis.
(Eaaremaal), 3 p.
2. Wastsemõisas, Wil-
jandi maak., 2 p.
4. Koloweres, 2 p.
4. Jõhwis, 3 p.
4. Wirkenis (Ruhjas).
1. Pühajärm, Nuus-
latu laat, (Otepääs)
5. Wwinurmes, 2 p.
5. Wõõbsus, (Räpina k.
6. Lutsnikis 1 p.
6. Tarwastus, 2 p.
8. Haapsalus, 2 p.
9. Laefweres, 2 p.
9. Taali mõisas, 2 p.
9. Lemsalus, 2 p.
10. Rõõ mõisas, 2 p.
10. Moisefatšis, 2 p.

November



30 päewa,

1	R.	Pühade p.	13	10.	Rasfinurmes, 1 p.
2	L.	Hingede päew.	14	11.	Krootuses, 2 p.
3	P.	24. P. p 3 a. J. p.	15	11.	Laatres, Tartum. 2p.
4	E.		16	12.	Soonistes, Kulla-
5	L.		17		maal, 2 p.
6	R.		18	15.	Taageperas. 1 r.
7	R.		19	15.	Drifu m. kõrtsi juur.
8	R.	☺ 12, 12' p. l.	20		Ramb. f. 2 p.
9	L.		21	15.	Weste mõisas, 2 p.
10	P.	Martin Luther.	22	15.	Rägina mäel S.-
11	E.	Martin Piiskop.	23		Lähtus (Martna f.)
12	L.		24	16.	Wõnnus, 2 p.
13	R.		25	17.	Watla mõisas Ka-
**14	R.	Reisri ema j. p.	26		ruse f., 2 p.
15	R.		27	18.	Sindis, 1 p.
16	L.	☾ 4, 31' e. l.	28	18.	Wõnnistes, 1 p.
17	P.	26. P. p. 3 a. J. p.	29	19.	Kullina m., 2 p.
18	E.		30	20.	Loobus, 1 p.
19	L.		1	20.	Wändras, 2 p.
20	R.		2	22.	Nisfis, 1 p.
21	R.	Maarja ohwr. p.	3	23.	Wana-Antslas, Hau-
22	R.	☉ 7, 38' p. l.	4		ta kõrtsi j.
23	L.		5	23.	Kaanitse m. Ramb-
**24	P.	Surnute p.	6		ja fhlf.
25	E.	Kadri p.	7	28.	Jõgewam. (Laiuse f.)
**26	L.	Uuujärjep. n. p.	8	28.	Wolmaris, 3 p.
27	R.		9	28.	Wissus, 1 p.
28	R.		10	28.	Walgas.
29	R.	[2, 16' e. l.	11	November.	
30	L.	Andrese päew. ☾	12	1.	Jurjewis (Tartus).
				6.	Pattis, 1 p.

Deiſember



31
päeva.

1	P.	1. Kristuse t. p.	13
2	E.		14
3	T.		15
4	R.		16
5	N.		17
**6	N.	Reisri hra n. p.	18
7	L.	[Kigula p.	19
8	P.	Maarja jaam. p.	20
9	E.	[2. Kr. t. p.	21
10	T.	☺ 5, 52' e. l.	22
11	R.		23
12	N.		24
13	N.		25
14	L.		26
15	P.	3. Krist. tul. p.	27
16	E.	☾ 1, 56' p. l.	28
17	T.		29
18	R.	4. kwat.	30
19	N.		31
20	N.	1897	1
21	L.	Tooma päew.	2
22	P.	4. Krist. tul. p.	3
23	E.	☉ 7, 50' e. l.	4
24	T.		5
**25	R.	1. Jõulu püha.	6
**26	N.	2. Jõulu p.	7
*27	N.	3. Jõulu p.	8
28	L.	Süüta laste p.	9
20	P.	Püha p. Jõulu.	10
30	E.	☾ 11, 39' p. l.	11
31	T.		12

10. Paides, 2 p.
 10. Muſtwe alewis, 3 p.
 10. Ruhjas, 2 p.
 13. Ritſe kõrtſi j., Ka-
 napää thlf.
 15. Boltweti mõiſas, 1p.
 20. Walgas, lina l. 2 p.
 22. Raka wallas, Ambla
 kiriku juures, 2 p.
 25. Wiljandis, linal. 3p.
 25. Wolmaris, linal. 3 p.
 25. Pööraveres, 1 p.

Deiſember.

1. Waſknarwas, 3 p.
 — Märjamaa kir. j. es-
 masp. ja teisip. p. 3.
 Krist. tulm. p.
 5. Pööraveres, 1 p.
 6. Wööbſus, Räpin. 1p.
 10. Wönnus, lina l. 2 p.
 10. Riias, jõulu l. kuni
 10. näärifuu päew.
 13. Wörul lina l. 3 p.
 16. Paides, lina l. 2 p.
 — Pärnus, esm. ja teis-
 ſip. p. 3. Kr. tul. p.
 27. Walgas aast. 10 p.

Kuberm. kohtu käsu järel ei
 ole luba ei laup. ega pühap.
 laata pidada, waid tui nõuda
 juhtuſ, peab ſeda teiſe nädala
 ärapäewal peetama.

Päitese tōus ja loojaminek.

Tōus. Poode.			Tōus. Poode.		
	Æ. M.	Æ. M.		Æ. M.	Æ. M.
1 Januar . . .	8 33	3 43	1 Juli . . .	3 28	8 42
7	8 26	3 57	7	3 27	8 34
14	8 14	4 12	14	3 50	8 22
21	8 1	4 27	21	4 3	8 8
28	7 47	4 43	28	4 17	7 52
1 Februar . . .	7 37	4 53	1 August. . .	4 25	7 42
7	7 23	5 7	7	4 38	7 27
14	7 5	5 23	14	4 53	7 9
21	6 46	5 38	21	5 7	6 51
28	6 28	5 53	28	5 21	6 32
1 Märts. . . .	6 22	5 58	1 September .	5 29	6 21
7	6 6	6 10	7	5 41	6 4
14	5 47	6 25	14	5 56	5 46
21	5 29	6 40	21	6 10	5 27
28	5 9	6 55	28	6 24	5 8
1 April	4 59	7 3	1 Oktober . . .	6 30	5
7	4 44	7 16	7	6 44	4 45
14	4 26	7 31	14	7	4 27
21	4 9	7 46	21	7 16	4 11
28	3 53	8	28	7 32	3 56
1 Mai	3 47	8 6	1 November .	7 40	3 48
7	3 36	8 17	7	7 51	3 37
14	3 25	8 30	14	8 8	3 27
21	3 16	8 40	21	8 19	3 20
28	3 10	8 48	28	8 30	3 16
1 Juni	3 9	8 51	1 Detsember .	8 34	3 16
7	3 7	8 55	7	8 39	3 16
14	3 10	8 54	14	8 42	3 20
21	3 16	8 52	21	8 41	3 29
28	3 23	8 46	28	8 36	3 39

Need tunniarvud on Riia kella järele arvatud.

Wene Keisri Herra suguselts.

Keiserlik Majesteet, Keisri Herra

Nikolai Aleksandrowitsch, Wene riigi Tšewalitšewa, sünd. 6. mail 1868, nimepäew 6. detsembril.

Keisri Majesteedi Kõrge Ema, Keiserlik Majesteet

Keisri Proua, Maria Feodorowna, sünd. 14. novembril 1847, nimep. 22. juulil; oli abielus Keisri Aleksandri III. ga (Sumala rahusse läinud 20. oktobril 1894).

Keiserlik Majesteet Keisri Proua

Aleksandra Feodorowna, sünd. 1872 a. 25. mail; nimep. 23. aprillil. Abielus 14. novembrist 1894. Hesseni Suur-Hertsogi Ludwig IV. ja Tema Abikaasa Suur-Hertsoginna Alice Tütar

Keiserlik Kõrgus, Muujärjepärija, Zesarewitsch ja Suurwärsst

Georg Aleksandrowitsch, sünd. 27. aprillil 1871, nimepäew 26. now.

Keisri Herra Kõrge Tütar, Keiserlik Kõrgus, Suurwärsstinna

Olga Nikolajewna, sünd. 3. now. 1895, nimep. 11. juulil.

Keisri Herra Kõrge Wend ja Kõrge Dedi:

Keiserlik Kõrgus, Suurwärsst Michail Aleksandrowitsch, sünd. 22. novembril 1878, nimepäew 22. now.

Keiserlik Kõrgus, Suurwärsstinna Ksenia Aleksandrowna (waata allpool).

Keiserlik Kõrgus, Suurwärsstinna Olga Aleksandrowna, sünd. 1. juulil 1882 nimepäew 11. juulil.

Keisri Herra Kõrge Dnud ja Tädid:

Keiserlik Kõrgus, Suurwärsst Wladimir Aleksandrowitsch, sündinud 10. aprillil 1847, nimepäew 15. juulil.

Tema abikaasa: Keiserlik Kõrgus, Suurwärsstinna **Maria Pawlowna**, sünd. 2. mail 1854, nimep. 22. juulil.

Nende lapsed: Keiserlikud Kõrgused: Suurwärsst **Kirill Wladimirowitsch**, sünd. 30. septembril 1876, nimep. 11. mail.

Suurwärsst **Boris Wladimirowitsch**, sünd. 12. now. 1877, nimep. 2. mail.

Suurwärsst **Andreï Wladimirowitsch**, sünd. 2. mail 1879, nimep. 30. now.

Suurwärsstinna **Jelena Wladimirowna**, s. 17. jaanuaril 1882, nimepäew 21. mail.

Keiserlik Kõrgus, Suurwärsst Aleksei Aleksandrowitsch, sünd. 2. jaanuaril 1850, nimepäew 20. mail.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Sergei Aleksandrowitsch**,
sünd. 29. aprillil 1857, nimep. 5. juulil. Abikaasa: Kei-
serlik Rõrgus, Suurwürstinna **Jelissaweta Feodo-
rowna**, sünd. 20. oktoobil 1864, nimepäew. 5. sept.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Paawel Aleksandro-
witsch**, sünd. 21. sept. 1860, nimepäew 29. juulil, oli abi-
elus Keiserliku Rõrguse Suurwürstinna **Aleksandra**
Georgijewnaga († 12. sept. 1891). Tema lapsed:
Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Dimitri Pawlowitsch**,
sünd. 6. sept. 1891, nimep. 21. sept. Keiserlik Rõrgus,
Suurwürstinna **Maria Pawlowna**, sünd. 6. aprillil
1890, nimepäew 22. juulil.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Maria Aleksand-
rowna**, sünd. 5. oktoobil 1853, nimep. 22. juulil, abi-
elus Kuningliku Rõrguse Alfred Ernst Alberti, Suure-
Britania printsi, Sachsen-Coburg-Gotha herzogiga.

Keis. Rõrgus, Suurwürstinna **Aleksandra Jossifowna**,
sünd. 26. juulil 1830, nimep. 23. aprillil, oli abielus
Keiserliku Rõrguse, Suurwürsti **Konstantin Nikolajewi-
tšiga** († 13. jan. 1892). Tema lapsed:

Keiserl. Rõrgus, Suurwürst **Nikolai Konstantinowitsch**,
sünd. 2. webruaril 1850, nimepäew 6. detsembril.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Konstantin Konstantino-
witsch**, sünd. 10. aug. 1858, nimep. 21. mail. Tema
abikaasa: Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Jelissaweta**
Mawrikiwna, sünd. 13. jan. 1865, nimep. 5. sept.
Nende lapsed: Rõrgused Würst **Joann Konstantino-
witsch**, sünd. 23. juulil 1886, nimepäew 24. juulil.
Würst **Gawril Konstantinowitsch**, sünd. 3. juulil
1887, nimep. 13. juulil. Würst **Konstantin Konstan-
tinowitsch**, sünd. 20. detj. 1890, nimepäew 21. mail.
Würst **Oleg Konstantinowitsch**, sündinud 15. nov.
1892, nimepäew 20. sept. Würst **Igor Konstanti-
nowitsch**, sünd. 29. mail 1894, nimepäew 5. juulil.
Würstinna **Tatjana Konstantinowna**, sünd. 11.
januaril 1890, nim. 12. jan.

Keis. Rõrgus, Suurwürst **Dimitri Konstantinowitsch**,
sünd. 1. juulil 1860, nimepäew 21. sept.

Kuninglik Majesteet, Hellenide kuninganna **Olga Kon-**

- Konstantinowna**, sünd. 22. aug. 1851, nimep. 11. juulil, abielus Hellenite Kuninga Majesteet Georg I.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Wera Konstantinowna**, sünd. 4. webr. 1854, nimep. 17. sept., oli abielus Kuningliku Rõrguse, Württembergi herzogi Wilhelm Jemgeni'ga.
- Keis. Rõrgus, Suurwürstinna **Aleksandra Petrowna**, sünd. 21. mail 1838, nimepäew 23. aprillil, oli abielus Keiserliku Rõrguse, Suurwürsti Nikolai Nikolajewitschi Wanemaga († 13. aprillil 1891). Tema lapsed:
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Nikolai Nikolajewitsch, sünd. 6. nov. 1856, nimepäew 27. juulil.
- Keiserlik Rõrgus Suurwürst Peter Nikolajewitsch, sünd. 10. januaril 1864, nimepäew 29. junil. Tema abikaasa: Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna Miliza Nikolajewna, sünd. 14. juulil 1866, nimepäew 19. juulil.
- Nende tütar: Rõrgus Würstinna Marina Petrowna, sünd. 28. webruaril 1892, nimepäew 28. webruaril.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Michail Nikolajewitsch**, sünd. 13. oktoobil 1832, nimepäew 8. nov., oli abielus Keiserliku Rõrguse, Suurwürstinna Olga Feodorownaga, († 31. märtsil 1891). Tema lapsed:
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Nikolai Michailowitsch, sünd. 14. aprillil 1859, nimepäew 6. detsembril.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Michail Michailowitsch, sünd. 4. oktoobil 1861, nimepäew 8. novembril.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Georgij Michailowitsch, sündinud 11. augustil 1863, nimepäew 26. novembril.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Aleksander Michailowitsch, sünd. 1. aprillil 1866, nimepäew 30. augustil. Tema abikaasa: Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna Ksenia Aleksandrowna, sündinud 25. märtsil 1875, nimepäew 24. januaril. Nende tütar:
- Rõrgus Würstinna Irina Aleksandrowna, sünd. 3. juulil 1895, nimepäew 5. mail.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst Sergei Michailowitsch, sündinud 16. septembril 1869, nimepäew 25. septembril.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna Anastasija Michailowna, sünd. 16. juulil 1860, nimepäew 22. detsemb., abielus Kuningliku Rõrguse Mecklenburg-Schwerini herzogi Friedrich Franz'iga.

Kiriku ja kroonupühad.

*1. Näärikuu päew — Uue aasta hakatus,
*6. Kolmekuninga päew.

*2. Künlakuu päew — Künla päew. *14.
Palwe päew.

*25. Paastukuu p. — Paastu Maria päew.
*17. Palmipuude püha. *21. Suur Neljapäew. *22. Suur
Reedi. *24. I. Lihawõtte p. *25. II. Lihawõtte p.

*23. Järikuu p. — Keisri Proua Aleksandra
Geodorowna nimep. Järipäew. *27. Kroonipärija sünd. p.

*2. Lehekuu päew — Taewaminemise püha.
*6. Keisri Herra sündim. p. *9. Nigula päew. *12,
*13. Nelipühid. *25. Keisri Proua Aleksandra Geodo-
rowna sünd. p.

*24. Jaanikuu päewal — Jaanipäew. *29.
Peetri Paawli päew.

*2. Heinakuu päewal — Heina Maria päew.
*22. Keisri Ema nimepäew.

*6. Lõikusetuu päewal — Kristuse ära selet.
päew. *15. Rukki Maria päew. *29. Johanesse hukkamise p.

*8. Mihklituu päewal — Maarja sünd. p.
*14. Risti ülendamise päew. *26. Johannesse õpet. v.
29. Mihkli päew.

*6. Borikuu päewal — Lõikuse püha. *17.
Keiserliku Perekonna surmast pääsemise päew. *21. Kroo-
nile a. p. *22. Lut. usu ülesw. p. Kaasani Maarja p.

*10. Talwetuu päewal — Märdi päew. *14.
Keisri Ema sündimise päew. *24. Surnute püha. *26.
Kroonipärija nimepäew.

*6. Jõulukuu päewal — Keisri Herra nimep.
*25, *26, *27. Jõulu pühad.

Wäljamaa tähtsamate walitsejate nimed.

Saksjamaal walitseb: Keiser Wilhelm II., kes ühtlasi Preisimaa kuningas on, ta on ka üle kõige Saksjamaa riikide auu walitseja ja ka pää otsuse tegija; järgmised kuningriigid on Saksjamaal:

Baieris: Kuningas Otto I.

Saksenis: Kuningas Friedrich August Albert.

Würtembergis: Kuningas Karl I.

Saksjamaa tähtsamad wähemad riigid on järgmised:

Siegmaringenis: Würst Leopold Stehwan Karl Anton.

Anhaltis: Hertzog Leopold Friedrich.

Badenis: Suurhertzog Friedrich Willem Ludwig.

Braunschweigis: Prints-Regent Albrecht.

Hessenis: Suurhertzog Ludwig II.

Lippe-Detmoldis: Würst Boldemar.

Lippe-Schaumburgis: Würst Adolph.

Luxsemburgis: Suurhertzog Adolph.

Meklenburg-Swerinis: Suurhertzog Friedrich Frants III.

Meklenburg-Strelitsis: Suurhertzog Friedrich Wilhelm.

Oldenburgis: Suurhertzog Nikolaus Friedrich Peter.

Reuss wanem liinis: Würst Heinrich XXII.

Reuss noorem-liinis: Würst Heinrich XIV.

Saksen-Weimar Eisenahis: Suurhertj. Carl Aleksander.

Saksen-Meiningenis: Hertzog Georg II.

Saksen-Altenburgis: Hertzog Ernst.

Saksen-Roburg-Gothas: Hertzog Ernst II.

Schwartsburg-Rudolfsstatts: Würst Viktor Günther.

Schwartsburg-Sondershausenis: Würst Carl Günther.

Waldeckis: Würst Georg Viktor.

Pääle selle on Saksjamaal veel mõned weikesed riigikesed.

Belgias: Kuningas Leopold II. Ludwig Will. Maria Viktor.

Brasílias: Wabariit.

Bulgarias: „Würst“ Ferdinand I. Roburgi prints.

Taanis: Kuningas Kristjan IX.

Kreekamaal: Kuningas Georg I.

Inglis ehk Britannias: Kuninganna Viktoria, kes ka Indiamaa keiserinna on.

Italias: Kuningas Humbert I. Rainer Carl Emanuel
 Johann Maria Ferdinand Eugen.
 Diehtensteinis: Wärsst Johann II.
 Monatus: Wärsst Albert.
 Montenegros: Wärsst Nikolaus I.
 Hollandimaal: Kuninganna Wilhelmine.
 Austria-Ungaris: Keiser Franz Joseph I.
 Portugalias: Kuningas Karl I.
 Rumenias: Kuningas Karl I.
 Rootsi- ja Norramaal: Kuningas Oskar II.
 Serbias: Kuningas Aleksander I.
 Hispanias: Kuningas Alfons XIII.
 Eürgimaal: Suur sultan eht keiser Abdul Hamid-Khan II.
 Prantsufemaal: Wabariik.

I. Wenemaa rahad.

1 rubla on 100 kopitat — 1 imperial = 10 rubla
 30 kopitat, $\frac{1}{2}$ imperial = 5 rbl. 15 kop., üts
 tuld raha 3 rbl., hõbe rahad on: 1 rbl., 75 kop., 50 kop.,
 30 kop., 25 kop., 20 kop., 15 kop., 10 kop. ja 5 kop. —
 Wastrahad: 5, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{4}$ kopitaliseb. — Paberi-
 rahad on: 100, 25, 10, 5, 3 ja 1 rublaliseb. — Praegu
 käimas tuld ja wana hõbe rahad on turssi järele palju
 kallimad.

II. Väljomoo rahad.

Soomemaal: 1 mark = 100 penni = 25 kop.
 Belgias: nagu Prantsufemaal.
 Taanis: 1 krome = öre = $34\frac{3}{4}$ kop.
 Austrias: 1 gulden = 100 kreutseri = $61\frac{3}{4}$ kop.
 Inglismaal: 1 naelfsterlingi = 20 shillingit = 6 rbl.
 $28\frac{1}{2}$ kop., 1 kroone = 5 shillingit = 1 rbl. 45 kop.,
 1 shilling = 12 pence = 29 kop., 1 penni $2\frac{1}{2}$ kop.
 Prantsufemaal: 1 frant = 100 santiimi (eht 20 sous)
 = 25 kop.
 Areekemaal: 1 drahm = 100 lepta = $22\frac{1}{2}$ kop.
 Italias: 1 skudo = 5 liiret (franki) = 1 rbl. 25
 kop., 1 liire = 25 kop.

Hollandis: 1 Hollandi dufat = 2 rbl. $94\frac{3}{4}$ fop.,
1 taaler = 1 rbl. 31 fop., 1 gulden = 100 fenti = $52\frac{1}{2}$ fop.

Portugalias: 1 mil = (1000) reis = 1 rbl. $39\frac{1}{2}$ fop.

Rootsimaal: 1 kroone = 100 öre = $34\frac{1}{2}$ fop.

Sweitsis: nii kui Prantsusemaal.

Hispanias: 1 doblon = 100 reali = 6 rbl. 44 fop.,
1 duru = 20 reali = 1 rbl. $31\frac{1}{2}$ fop., 1 real $6\frac{1}{2}$ fop.

Türgimaal: 1 piaster = $5\frac{1}{2}$ fop.

Põhja-Ameerika ühendatud riikides: 1 dollar = 100
fenti = 1 rbl. 33 fop.

Uuema aja mõõdud.

Kõik Europa riigid on ette võtnud Prantsuse mõõtude
ka kaalude järele arvama hakkata. Need pikkuse mõõdud on:
1 meriameter = 10 kilomeetert = 100 hektomeetert =
1000 dekameter = 10,000 meetert.

1 meeter = 3 jalga á 12 tolli á 12 liiniat.

Teede mõõdud on Venemaal, 1 werst á 500 silda
(fashenit) á 3 arshinat á 16 wershoffi. Päänemere äärse
maades on pääle selle veel küünar pruugitaw; 4 küünart
on 3 arshinat. Wene jalg ja Inglise jalg on ühe pikku-
sed = s. o. 12 tolli.

Kolm penikoormat on nii hästi Prantsuse kui ka Ing-
lise üks aag (League, lieue), nii et üks ekwatori graad
29 aagi on. Saewade purjutamises tähendab sõlm Italia
ehk mere penikoormat.

Wana Prantsuse toas = 194,304 meetert = 639,459
wana jalga.

Uues toas = 2 meetert; uus Pariisi jalg = $\frac{1}{3}$ meetert.
1 werst = 1,06678 kilomeetert. 1 kilomeeter = 0,93740
wersta. 1 arshin = 0,71119 meetert. 1 meeter = 1,40610
arshinat. 1 wershof = 44,449 millimeetert. 1 fentimeeter
= 0,22498 wershoffi.

1 toll = 25,390 millimeetert. 1 fentimeeter = 0,39371
toll.

1 friips = 2,5399 millimeeter. 1 millimeetert = 3,9371
friipsu.

1 küünar = 0,43339 meetert. 1 meeter = 1,87582 küünart.

Stempelmarksi (О гербовомъ сборѣ).

Stempelmarks maksitakse 5, 10, 15, 60 ja 80 kopikuliste markidega ehk stempelpoognatega ülemal nimetatud hindadega, 80 kopikalise stempelpoogna ehk liht paberi pääle, millele 80 kopikuline stempelmark pääle pannaakse. Ka kirjutatakse 1) kõiksugused palved (прошения), teadaandmised (объявления), kaebused (жалобы), vastused (ответы), wasturääkimised (возражения), wastutõendused (опровержения), edasikaebused (отзывы) ja nende kopiad ja nende juurde pandud dokumentide kopiad. Grainimestele wäljaantawad ametlikud kopiad otsustustest, (копия съ рѣшения) ja teisest paberitest ja kõiksugused teadaandmised.

Pääle selle on kohtute ja palwetirjade markide tarwis weel väga mitmesuguse hindadega margid.

Cesti ajalehed.

"Dlewit." Toimetajad A. Grenzstein, J. Tilk. Ilmub Jurjewis 1 kord nädalas, hind 3 rubla.

"Saarlane." Toimetaja baron Hartwig v. Saks. Ilmub Kuressaares, 1 kord nädalas, hind 2 rbl.

"Ristirahwa Pühapäewa leht." Toimetaja W. Kentmann. Ilmub Tallinnas, 1 kord nädalas, hind 1 rubla 70 kop.

"Cesti Postimees." Toimetaja A. Busch. Ilmub Tallinnas 1 kord nädalas, hind 3 rubla.

"Wirmaline." Toimetaja J. Reinwald. Ilmub Narwas 1 kord nädalas, hind 3 rbl.

"Walgus." Toimetaja J. Rõrw. Ilmub Tallinnas 1 kord nädalas, hind 3 rubla.

"Sakala." Toimetaja Kampmann. Ilmub Wiljandis 1 kord nädalas, hind 3 rbl.

"Linda." Toimetaja Prants. Ilmub Pärnus 1 kord nädalas, hind 3 rbl.

"Postimees." Toimetaja Dr. R. A. Hermann. Ilmub Jurjewis ja tuleb iga päew wälja, hind 5 rbl.

"Paulu ja mängu leht." Toimetaja Dr. R. A. Hermann. Ilmub Jurjewis 1 kord kuus, hind 1 rubl.
"Põllumees." Toimetaja H. Laas. Ilmub Jurjewis, 1 kord kuus, hind 2 rubla.

Cesti seltsid linnades.

Jurjewis: Manemuine, Cesti Käsitööliste selts, Karskuse selts ja Cesti Põllumeeste selts.
Tallinnas: Rootus, Estonia, Joom. päästm. s. ja Põll. s.
Rakweres: Ööpik ja Kalemipoeg.
Paides: Ühendus ja Karskuse selts.
Narmas: Cesti selts ja Karskuse selts.
Riias: Imanta.
Pärnus: Endla, Karskuse ja Cesti Põllumeeste selts.
Mõrus: Kannel.
Põltsamaal: Cesti Põllumeeste selts.
Mustvees: Sõbrus.
Wiljandis: Cesti Põllum. selts, Koidu ja Karskuse selts.
Walgas: Karskuse selts.
Haapsalus: Karskuse selts.
Peterburis: Cesti häät. selts, Karskuse ja Kooli selts.
Kroonlinnas: Cesti Häätetegem selts.

Raamatupoed ja kauplused.

Jurjewis: A. Grenzstein. — H. Laakmann. — Schnakenburg. — E. J. Karow. — Carl Krüger. — J. C. Krüger. — Pissjõn (Wene raamatu kauplus). — Wares. — Millissfer. — A. Paris (Wene r. k.). — Paenu r. kogu, Laas. — S. Mäsepp. — P. Schmidt. — J. Jürgens. — K. Jürgens. — K. Sööt. — Raag.

Tallinnas: Kluge ja Ströhm. — Ferd. Wassermann. — E. Brahm. — Gaase. — Th. Jakobson. — K. Busch. — Revaler Antiquariat. — K. Laurmann. — T. Pihlakas. — G. Pihlakas. — Thomson. — T. Turgan. — Schlisly. — A. Oit.

Pärnus: E. Treusfeldt. — Roserowsky. — Toom. — J. Dreimann.

Wiljandis: A. Rennit. — E. J. Karow. — J. Feldt.
 — G. Leoke.
 Harwas: A. Grigorjew, — R. Jakoby. — R. ja
 M. Höder. — J. Treusfeldt. — M. Luik.
 Kuresaakes: Th. Lange. — Paul Saar. — A.
 Sepp. — Baron von Saks.
 Rakweres: G. Kuhs. — P. ja M. Erna. — C.
 Winger. — M. Luch.
 Paides: A. Seidelberg.
 Walgas: M. Rudolf. — P. Grünfeldt.
 Wõrus: W. von Gaffron. — J. Wielrose.
 Põltsamaal: C. F. Leihberg — M. Jürmann.
 Riias: Schnakenburg.
 Peterburis: J. Seelandt. — Anton Lindeberg.
 Helmes: Winter ja Wares.
 Haapsalus: Matwey.
 Amblas: Kalpus.

Telegrahwi sõnumid

mõetakse iga päew tella 8 hommitu tuni kestõõse tella 12
 wastu. Iga sõna, mis Euroopa Wenemaa lohtadesse ja
 Kaukasiasse telegrahweritakse, maksab 5 kop., pääle selle
 mõetakse weel 15 kop. põhjustatfi. Asia-Wenemaale ja
 Tagakaspiasse telegrahwerimise eest mõetakse sõna päält
 10 kop. ja põhjustatfi 15 kop.

Postkontorite juures on niisama nagu rentidegi juu-
 res riigipanga **hoiutassa**, kuhu waesed inimesed wähemal
 wiisil oma raha mõiwad hoida anda, nimelt 25 kopitast
 tuni 1000 rublani, mille eest $3\frac{3}{4}$ protsenti intressi makse-
 tatse. Kui sissematsetud summa 1000 rubla pääle on tõus-
 nud, siis antakse tema wastu wäärtpaber. Raha wastu-
 wõtmine ja wäljaandmine sünnib igal ajal, kui kontor
 awatud.

Kirjade ja pakkide postiraha.

Ristpaela all saadetud asjade eest iga 4 loodi päält	2 kop.
Rinniste lihtkirjade eest iga loodi päält	7 "
Rinnitatud kirjade eest	7 "
finnituse eest	7 "
Lahtiste kirjade (postkaartide) eest	3 "
Pakkide eest naela päält 500 werstani	5 "
" " 500—1000 werstani	10 "
Rahakirjade eest iga loodi päält	7 "
Päale selle iga rubla päält kuni 600 rublani	1½ "
Kõige weiksem maks ühe paki eest on	20 "

Wenemaa suuremad linnad.

	Jinimeft.		Animeft.
Peterburgi	1,000,000	Drenburg	48,000
Moskwa	800,000	Minst	46,000
Warshawa	500,000	Woronesh	45,000
Odesa	190,050	Nishni-Nowgorob	5,000
Kiia	175,000	Shitomir	45,000
Kiiw	130,000	Mohilew	40,000
Kishinew	105,000	Kaluga	40,000
Harkow	102,000	Altfermann	40,000
Kaasan	95,000	Twer	40,000
Saratow	95,000	Jurjew (Tartu)	40,000
Nikolajew	83,000	Jaroslow	38,000
Wilna	80,000	Krementshug	38,000
Tula	60,000	Jelisawetgrad	37,000
Rostow, Doniäär.	60,000	Poltawa	37,000
Astrahan	58,000	Nowotshergast	37,000
Samara	56,000	Grodno	37,000
Drel	55,000	Jelets	36,000
Tallinna	55,000	Kowno	35,000
Berditshew	53,000	Pensa	35,000
Podsi	52,000	Witebsk	33,000
Taganrog	50,000	Walst	33,000
Gerson	50,000	Perm	33,000
Kursh	50,000	Dwinsk (Ditnaburg)	30,000
Kroonlinn	48,000		

Benemaa kindlused.

Kroonlinn, Schlüsselburg, Wiapuri, Ust-Dwinsk, Dwinsk, Brest-Litoff, Wolruisk, Kiiew, Warshawa, Praaga, Nowo-Georgiewsk, Zwangorod, Hotin, Bender, Sewastopol, Kertsh ja Drenburg.

Benemaa ülikoolid.

1) Moskwas, asutatud 1775 aastal. 2) Jurjewis (Tartus), asutatud 1802 aastal. 3) Kaasanis, asutatud 1804 aastal. 4) Harfowis, asutatud 1804 aastal. 5) Peterburis, asutatud 1819 aastal. 6) Helsingis (enne Turus), asutatud 1828 aastal. 7) Kiiewis, asutatud 1824 aastal. 8) Odeskas, asutatud 1855 aastal. 9) Warshawas, asutatud 1869 aastal. 9) Siberimaal Omskis, asut. 1890 a.

Europa riikide suurus

	Ruutvenil.	Imimest.
Benemaa	99,000	114,000,000
Rootsi maa	13,000	6,500,000
Austria maa	12,306	42,869,900
Saksa riik	9,818	47,200,000
Prantsuse maa	9,599	40,700,000
Spaania maa	9,208	20,750,000
Türgimaa	6,000	20,500,000
Soomemaa	6,366	1,839,000
Norramaa	5 700	1,900,000
Inglismaa	5,726	37,310,000
Italia maa	5,381	30,000,000
Rumenia maa	2,397	5,380,000
Portugalia maa	1,685	4,710,000
Greekamaa	1,174	2,082,000
Helweetsia maa	752	2,850,000
Hollandimaa	643	4,226,000
Belgia maa	534	5,725,000

	Ruutpenil.	Summist.
Montenegro	164	240,500
Daanmaa	697	2,030,000
Serbia	900	1,870,000

Weneriigi auuliigid.

Isiwi teenistuses.	Sõjateenistuses.	Munnimi.
1. Riigikantšler.	Rindral feldmarschal.	} Высокопревосходительство.
2. Tõsine salandunif.	Rindral.	
3. Salandunif.	Rindral-leitnant.	
4. Tõsine riiginõunif.	Rindral-maior.	
5. Riiginõunif.	Oberst (polskownif).	} Превосходительство.
6. Kollegia nõunif.	Oberst-leitnant.	
7. Kojandunif.	— — — —	} Высокоблагородие.
8. Kollegia adjeßsor.	Kapten, rittmeister.	
9. Nimenõunif.	Staabikapten, staabirittm.	} Благородие.
10. Kollegia sekretär.	Leitnant.	
11. — — — —	— — — —	
12. Kubermangu sekretär.	Sefonde leitnant, tornet.	
13. Senati registrator.	— — — —	
14. Kollegia registrator.	— — — —	

Greeka õigensu.

Muist (munga) waimulik seisus: 1. Metropolit 2. Pääpiiskop (aunimi Высокобренсвенство). 3. Piiskop (Преосвенство). 4. Archimandrit. 5. Igumen. (Высокопреподобию). Walge (kiriku) waimulik seisus: 6. Prototierei (Высокопреподобию). 7. Tierei ehk preester (Преподобию). 8. Protodiakon. 9. Diakon.

Lutheruse usus.

1. Piiskop. 2. Rindralsuperintendent (Высокопреподобие). 3. Konfistorialnõunif. 4. Praost 5. Ülemõpetaja (Oberpastor) (Высокопреподобие). 6. Õpetaja (Pastor). 7. Alamõpetaja (Diaconus). 8. Abiõpetaja (Pastor-adjunkt) (Преподобие).

Tööpäivi

on aastas Keit-Wenemaal 267, Shotimaal 275, Kanadas 278, Inglismaal niisama, Portugalias 283, Wene Poola-
maal 288, Hispanias 290, Austrias 292, Wene Balti ku-
bermangudes niisama. talias 293, Baieris Belgias, Bra-
siliias ja Luxemburgis 300, Saksenis, Prantsusmaal, Soo-
niemaal, Württembergis, Helweefias, Daani ja Norramaal
302, Rootsimaal 304, Preisi ja Jirimmaal 305, Põhja-
Amerika Ühisriikides 306, Hollandis 308, Ungaris 3.2.

Gestimaa trükitojad.

Jurjewis: A. Grenzsteini trükifoda — Schnaten-
burgi trükifoda. — H. Saatkanni trükifoda. — Mattieseni
trükif. — Dr. R. A. Hermannini trükif ja R. Sööti trükif.

Tallinnas: Gestimaa kubermangu trükifoda. —
Mickmigi trükifoda. — Lindsorfi pärijate trükifoda. — H.
Mathieseni trükifoda. — Beobachterini trükifoda. — Geberti
trükifoda. — Tallinna Wenekeelse ajalehe Ревельскія Из-
вѣстія trükifoda

Ratweres: v. Malschi trükifoda.

Narwas: A. Grigorjewi, J. Reinwaldi ja Gniw-
kowskii ja Grünthali trükifojad.

Wiljandis: J. Felbti ja Peeti trükifojad.

Paides: A. Seidelbergi trükifoda.

Pärnus: Saatkanni ja Birkhani trükif.

Kurejaares: Baron v. Sassi trükifoda.

Wenemaa tähtsamad kaubalinnad.

1. Mereäärseid kaubalinnad: Peterburi, Kroonlinn,
Kiia, Odesja, (Wiiburi, Helsingi, Turu), Tallinn, Pärnu,
Liibawi, Taganrog, Kostow, Werdjanik, Nikolajew, Astrahan
ja Arhangelsk.

2. Waa kaubalinnad: Moskwa, Kasan, Kiiew, Har-
kowi, Warschawa, Jekaterinenburg, Rshew, Iwer, Kõibinsk,
Jaroslaw, Kostroma, Rishni-Nomgorod, Simbirsk, Samara
ja Saratow.

III. klassi sõiduhinnad.

Vastli raudtee.

Jurjewist Peterburi.

	Wersft.	R.	R.
Jurjewist . . .	—	—	—
Woldi . . .	21	—	30
Jögewa . . .	45	—	64
Wägewa . . .	64	—	91
Rakke . . .	73	1	04
Rilsi . . .	84	1	20
Tapa . . .	107	1	53
Radrina . . .	120	1	71
Rakwere . . .	132	1	89
Rabala . . .	149	2	12
Püski . . .	169	2	36
Jõhwi . . .	191	2	57
Waiwara . . .	207	—	—
Merekülla . . .	215	—	—
Narwa . . .	230	2	93
Tamburi . . .	252	3	13
Moloskowitsi . . .	275	—	—
Waloskowo . . .	294	3	56
Jelissawetinskoje . . .	315	—	—
Gatššina . . .	336	4	00
Krasnoje Selo . . .	356	—	—
Liigowo . . .	366	—	—
Peterburi . . .	380	4	40

Jurjewist Tallinna.

Jurjewis . . .	—	—	—
Wolsti . . .	21	—	30
Jögewa . . .	45	—	64

Wägewa . . .	64	—	91
Rilsi . . .	84	1	20
Tapale . . .	101	1	53
Tallinna . . .	179	2	47

Riia-Pihkwa raudtee.

Jurjewist Riiga.

	Wersft.	R.	R.
Jurjewist . . .	—	—	—
Elwa . . .	24	—	35
Pukka . . .	44	—	64
Sangaste . . .	65	—	95
Walka . . .	78	1	13
Statelni . . .	103	1	50
Wolmari . . .	122	1	77
Wõnnu . . .	148	2	14
Ramotski . . .	166	2	36
Segewolti . . .	185	2	53
Sintsenbergi . . .	197	2	64
Riiga . . .	231	2	98

Walgast Pihkwa.

Walgast . . .	—	—	—
Antsmõisa . . .	28	—	40
Wõru . . .	56	—	80
Wastjelina . . .	73	1	04
Petseri . . .	91	1	25
Jaborški . . .	112	1	44
Pihkwa . . .	134	1	64

Trükiwead.

4 lehekülj alt esimene rida 1895, peab olema 1894.

4 " " teine rida 1895, peab olema 1894.

Kui edasi tahate.

(Kiri nooremehete.)

Kallis sõber, Teie kääkäif äratab minus kõige elawamat osawõtmist. Isegi uudishimu segab lend selle osawõtmise sekka. Ma tahaksin ometi iga hinna eest näha saada, mis Teist hakkab wälja tulema, kas Teie neid lootusi täidate, mis Teie pääle pandi, mis Teie isegi omas rinnas kandsite. On ometi jüin ilmas küllalt ette tulnud, et kõige tublimad noored mehed eksiteele on sattunud ja alla waonud, kust enam tõusemist ei ole. On aga ka neid, kelledest keegi palju ei lootnud, nad ise ka mitte; siisgi sünnitas neid elukool uueks ja neist saiwad mehed. Mis saame Teist nägema? On Teie elutee tõusemas ehk waomas?

Teie olete mulle pääle selle, kui ise oma kää pääl elama hakkasite, ju mitut korda kirjutanud ja ifka oma elu olu pääle nurisenud. Asjad ei lähe kangelstgi nii, kui peaksiwad minema. Et Teie mulle seda awalikult ütlete, siis ütlen ka Teile hää meele, mis mina asjast arwan.

Ma arwan kõige päält, et Teie murin põhjandatud on. Nurisemisest on Teil asja. Nii ei saa Teie mitte kergeste haljale oksale. Aga ma arwan ka, et see süü osalt Teie enese juures on. Küll on wäliseid olekuid, mis Teile nii wähe soowitawa korra on kätte toonud; aga ilmas on kord lugu nii, et

Paradiisi enam üles ei leita. Kes edasi tahab saada, katsetu väljaspool Eedenit oma talu korda seadida.

Kas jeda võib? Ilma küsimata! Kui ka jäl Paradiisi palmid ei kaswa, nisuleiwaga võib ka ära elada.

Mis aga Teie enese süütsse puutub, siis on Teil paraku puudulikool olnud. Teie olete pisut wähe, isegi osalt wilbakult oma elu tarwis ette walmistanud. Sinna ei wõi aga enam midagi parata. Kool ei teadnud ju ka mitte, et Teie nii ootamata ruttu oma kae pääl elama hakkate.

Et see nüüd aga sündinud, siis ärge pahaks pange, kui ma Teile kui sugulane üht asja ütlen, mis Teil wähe meeldib. Teie seltskond ei ole häa! Selle ülem püüd ja hiiüd on I õ b u. Kõike lõbu ma ju ei laida; aga Teie lõbu tikub ilma küsimata liiale minema. Teil muud ülemat pündmist ei näi enam olewatgi kui lõbupidud. Sääal on siis iseene-sest mõista, et piduliku tuju ja igapäewase kare elu wahel nii suur kraaw awaneb, et sinna sisse võib ära uppuda, iseäranis, kui pärast pidu pääwalu tuntakse.

Sellepärast, kui tahate edasi saada, w ä h e m I õ b u , e n a m t ö ö d !

Mis tööd? Kõige päält tööd iseenele kallal. Ärge pange pahaks, Teie peaksite iseenele arwamisi oma elu olu kohta mehiste rewideerima. See nõuab palju iseloomu kangust ja iseenele äraalgamist. Teie peate ilma armuta oma seltskonna liikmeid läbi katsuma ja nende üle uuele otsusele saama, mis asjalik on, mitte luulelik, nagu paraku nüüd. Muudu Teie praegusest seisukorrast välja ei saa.

On Teil selleks tööks tahtmist ja jõudu, siis teatage mulle jeda ligemas kirjast, ja Teile annab wiibimata nõu. Teie truu N. N.

Järellikiri. Waatke ette, et Te seistes soolasambaks ei saa. Seesama.

Mis peab Gesti ajakirjandusest saama?

Andke Gesticlastele hää ajakirjandus, ja teie annate Gesticlastele hää tulewiku. Wõtke Gesticlastelt ajakirjanduslik wiletsus, ja teie wõtate neilt kõige suurema wiletsuse. Reformeerige Gesticlaste wildakud arwamised ajakirjanduse asjus, ja teie olete nende waimunallas kõige tarwilisema reformatzioni toime saatnud.

Gesticlasted, saatke oma kõige paremad pojad oma ajakirjanduse põllule tööle! Teadge, et see elupõld kõige suuremaid waimuandeid, kõige suuremat haridust, kõige terawamat mõtlemise wõimu, kõige õiglasemat südant, kõige raudsemat tahtmist nõuab, ja olge julged, et see põld teile sajawõrdselt wilja kannab, kui teda õieti oskate harida. Teie ajakirjandus on teie ainus awaliku elu kogukoht. See on teie eneste nõtruus, kui teie temast enestele ei oska rahwa ülikooli teha.

Gesti ajakirjandus on niisuguse järje jisse „edenenud“, et meie õiguslega peame ohkama: Mis peab Gesti ajakirjandusest saama! Mis peab temast sel wiisil wälja tulema! Mis wõib temast nii loota! Aga et paljas õhkamine õnne ei too, siis paneme meie õhkamisemärgi asemele küsimisemärk ja waatame, kust king ijeäralikult pigistab. Meie ajakirjanduse

kojumisel on kolm takistust ees. Võtke need ära, ja teie saate nägema, et asi ühe hoobiga paraneb.

Esimene takistus on see, et wanemate suguwendade küpsenud arwamised ajalehtede elu olu kohta nagu ära on surnud. Sihtne kaastöö meie lehtede kallal ei ole nii tähtjas. Olewikul vähemalt on niipalju materjali, et sagedaste kahe kolme numbri juhtkirjad ladutult trükikojas walmis seisawad ja ruumi ootawad. Oleks Gestlastel mehi, kel mahti ja tahtmist oleks, aeg ajalt küpsete arwamisestega ajalehtedes ajalehtede eneste kohta rahwa ette astuda, siis ehk mõiks loota, et õiged arwamised sellele keerulise asja kohta kord laiadestse ringkondadesse lähewad ja parandust saadawad. Müüd on sellepoolest waikne kirjakaia rahu walitsemas ja edendus on raske. Rahwa hing tuksub aga oma foodu edasi ja tema töötoast tulewad aeg ajalt otse ootamatad nähtused wälja. See ei oleks sugugi halb, kui wanemate isamaalaste küpsed arwamised neile kaasmängu teeksiwad. See ei lähe küll mitte korda, et meie üksikuid suguwendi nende lõppemata waikimise pärast wastutamisele wõtame. Küll aga arwame meie, et nad wastutamisest oma siidametunnistuse ja sugurahwa ees mitte priid ei ole. Gestti ajakirjandus nõuab küpsete arwamiste, siht- ja juhtumõtete poolest weel suurt tuge; aga Gestti wanemad suguwennad ei anna talle seda. See on üks päätakistus, mis meie ajakirjandust kinni peab.

Teine takistus seisab rahwa rüpes. Meie armsa sugurahwa seas ei ole tänini ajakirjandusesse puutunud arwamised weel mitte niisugusele selgusele jõudnud, et see ajalehti tegelikult kujutaks. On muude, õigete arwamiste keskes ka koguni eksliki arwa-

mihi ajalehtede kohta liikumas ja need aitavad asja omalt kohalt finni pidada ehk koguni wiltu ajada. Tühist ebausku peetakse meie päivil lihtsalt häbits. Kui aga laiad ringkonnad tähtsates päewaküsimustes nähtawas ebaarwamises finni on, siis ei pea seda keegi alandawaks, weel wõhem häbits. Sagedaste oleme meie hoopis wõerastes ringkondades selgemaid, õigemaid ja küpsamaid mõtteid meie ajakirjanduse ja selle toimetajate kohta leidnud kui meie eneste seltskonnas. Kui meie ajakirjandus peab paranema ja wähegi oma suure ülesande wääriliseks saama, siis tuleb rahwa arwamist selle asja kohta õigele teele juhutada. Kuida ekslisteist arwudest õiget summa wälja ei tule, nii ei wõi sadadest ekfiarwamistest õiget ajakirjandust wälja kaswada. See on wõimata ja meie lootused tühiised, kui kurwa nähtawuse juurt ei leia.

Need kaks esimest takistust käiwad üksteisega käikides ja nende na al on wõimalik olnud, et meie lehed enestele niisugused toimetajad on saanud, nagu nad praegu on. Meie ei taha sellest pikemalt juttu teha, ütleme aga ometi asja waljul nõudmisel, et siin ometi teistsugust tulewikku tarwis läheb, kui Gesti lased enestele ajakirjandust peawad saama, mis oma kohut täidab. Wõib olla, et teist rahwast enam ei olegi leida, kelle lehtede toimetajad meie omadega ühel järjel seisawad. „See laseb sügawasse wadata.“

Kolmas takistus on see, et meie ajalehtede arw ülearu suur on. Ajalehed on kui mesipund. On neid liig palju üheskoos, siis jääwad nad kõik nälga. Et meil ülearu palju lehti on, seda näitab juba meie rehnung.

Meie ajal peab Eesti lehel vähemalt 3000 maksajat tellijat olema, kui ta omaga võib wälja tulla ja wähegi tubliste tööd teha. Kümnel lehel läheks nii 30 000 tellijat tarwis. See teeks, kui 100 Eesti kihelkonda wõtame, iga kihelkonna pääle läbisti 300 tellijat. See aeg on kangel, mil tõeste nii palju lehti tellitakse. Tuleks see aeg fird tõeste, siis oleks rahwa pungal aastas, kui iga leht läbisti 3 rubla maksab, 90 000 rubla lehtede hääks ohwerdada. Arrame siia kuulutuste rahad juurde, siis läheks ümargusel arwul aastas 100 000 rubla ajalehtede pääle wälja. Kümne aasta sees teeks see terwe million rubla. Lühike aeg, suur summa! Oleks selle juures siis meie ajakirjandus tõeste eestujulitus korras, teeksiwad meie esimesed mehed ajakirjanduses tööd, siis oleks seegi troostiks. Aga kui asi nii edasi läheb, nagu siamaale nähtud, siis on selle lootusega kehwa fird.

Eh! meie küll kõigest hingest soowime, et meie rahwas enesele ju ligemal ajal kõigiti auuwäärilise ajakirjanduse saaks, siis peame ometi tunnistama, et meie niipalju selle eest ometi mitte ei tahaks ohwerdada. Meie tahame ometi ka kirjandust kaswatada ja selle hääks midagi ohwerdada. Ajakirjandus wõiks aga sel wiisil päris kirjanduse elujõuu ära imeda, ja see oleks kahju. On aga Eesti lastel siisgi suur hulk lehti, ütleme ühtekokku kümme, siis on see liig palju: Nad ei saa ega saa enestele tarwilist lugejate arwu ja tühjast tuleb tüli ja näljast nänu. Neil ei ole jõudu elada ega mõistust surra, terwe ajakirjanduse keha jääb haigeks ja rahwal on põdeja kodus, mis talle tuskat toob ja kulu teeb. Muud midagi. Tublimad jõuud hoiawad endid temast ee-

male ja üks tähtjas waimuelu põld langeb tallermaaks nende kätte, kes asja weel alla poole ru= suwad. —

See on õige kurb pilk meie Eesti ajakirjanduse tulewiku sisse. See kurb lugu läheb weel tumeda= maks, kui teada saame, et mõne Eesti lehe poolt kaugetest ja kõrgetest ringfondadest rahaabi on haka= tud paluma ja ka saama, sest et sääls palujat ei tunta ja ta juttu õigeks peetakse. Wiimaks saadakse ometi teada, kui wähe palwefirjade sisu tõega tõkku käib ja see ei heida mitte armast warju meie aja= kirjanduse päale. Misjuguised püüdesihid weel raha= saamiste läbi meie lehtedesse wõiwad sigrineda, sellest rääkimata.

Nende ridade kirjutaja kahetseb, et tema ise ajakirjanduses tegew on, sest sellepärast ei taheta wähest tema se etustest õiget lugu pidada. Tema ot= just ei taheta wähest küllalt erapooletuks pidada. Kuid see rääkigu tema eest, et ta asja ligemalt tun= neb kui wähest paljud, kes kaugemal seisawad. Tema kui kõik ükshilud inimesed kaowad wanem ehk hiljem. Aga tema otsekohene soow on see, et see põld, mille pääl ta oma parema tööaja waewa näinud, meie rahwale ometi ükskord paremat wilja hakkaks kanda= ma, kui see tänini on paraku wõimalik olnud. Imet meie päiwil enam ei sünni, kõige wähemalt ajakir= janduse parandamises mitte. Luulelised mõttemõlgu= tused jäägu siit hoopis eemale. Asi paraneb ainult niipalju, kui meie teda ise oma higiga suudame pa= randa. Parandamist tuleks iseäranis kolmes asjas ette wõtta ja nimelt, nagu eespool seletatud 1. Rah= wa haritud pojad tehku awalikult meie ajakirjanduse parandamiseks seega tööd, et nad seks oma küpsmaid

arvamisi avaldavad ja seega tõde mõidule aitavad. 2. Rahwa arvamine meie ühikute lehtede ja nende kirjutajate kohta saagu läbi katjutud ja tarwituse järele muudetud. 3. Meie ajalehtede arv alanegu kas poole pääle, et järelejääjatel elujõudu leida oleks ja nad rufutwast puudusest pääsetfiwad.

See ei ole wististe mitte ferge, kuid asja hää eesmärk peaks kõik raskused kaotama ja meie waejele ajakirjandusele ometi paremaid päiwi tooma. Tööd, mehif, higitafst tööd on palju, töötigijaid wähe. Saab näha, mis Gertlased oma ajakirjandusest jõuawad teha. Selle järele mõib nende tööjõudu waimupõllul mõõta. Paistku meile lahke päife!

Kas neind kah?

Kurwa lõpuga, aga muidu päris õige roman Taaramäelt.

A. G. See on minu esimene ja wiimne roman. Lühike. Rõigest üheksa sõna. Lühike. Meie eneste keskes sündinud. Riimis, et riimi mahe tiib siju karedusi kataks. Liimis, see on pikale pingile liimitud need, kes aegsaste aru ei saa. Roman ise hiilgab nii:

Lipu alla? Jah!

Tanu alla kah?

Seda mitte! Ah!

Lühikest romani pikalt seletama hakates astume ühte saali, kus suurt koosolekut peetakse. President astub kõnetoo'i, teretab koosolejaid ja mõtleb iseäranis auustatud esiema Gewa tütarde pääle, kes ühes kangema sooga ifamaa ärkamisest ja äratamisest osa wõtma tulnud. Tööd on palju! Terwe linn on

ülesse ehitada. Kui trööstin, kui ka õrnjugu läe adra külge paneb ja ühes töötab!

Meiud noorikud märkavad õigeste, et president enese ja kõigi koosolejate südamest räägib. Nagu wanemad inimesed teadwad ja nooremad tunnewad, on süda sütitamiseks loodud ja et sütitamisest wahete wahel tulekahju sünnib, seda jutustawad kohtu aktid. Õrnem jugu wõttis tuld ja leegid lõiwad wastu taewast ülesse.

See oleks iseenesest häa, kuid midagi ei olnud siiski õiges korras. Leegid, milles uut aega sulatatakse ja seletatakse, põletawad kergeste nii mõnegi mehe habeme ära. Mis siis, kui õrnasoo walendam pääehe leegisse lendab?

Seda kartust on meie süda wagusi tunnud ja tal on jaks asja olnud. Aga meie juu on süüdi, et ta oma ametit ei pidanud ja ei awaldanud, mis südame saladuses heljus. Oi, meie olime väga ette- waatamatad. Sapselikul süütausel astujime meie lõffele, millest, nagu teada, nii palju ja nii sage- daste põrgutule südameid wälja puistub, ja meie wõtjime õrnasoo kaasa. Ei olnud enestegi tarwis õiget kilpi ligi wõetud, et end häda eest kaitseada. Müüd weel kaitseta kaaslased läe kõrwal, kes aima- tagi ei wõi, kui karedad küljed awalisel elul on.

Aga meile tuleb siiski muißt süüdi andeks anda. Meil oli ärkamise paun puhuda ja ärganud wägi lipu alla koguda. Mida waljumine puhuti, seda enam und uhuti. Mida suuremat kogu lipp nägi, seda kangemaks kaswis tulewiku wägi. Hää, et ei teatud, kui tiilikas töö ootas. Muidu oleks kahtlu- sele maad antud ja äratamise paun kappi pantud. Nii aga purjutati tõstetud ja ootamata rohkel mõõ-

dul tõusenud tuulel tumedale tulewikule vastu, kelle emasüli aga joowastatud lapsukesi sagedaste nii kangeste sõidatab, et nad põlwelt põrmusse kukuvad. Kui sellepärast küsiti, kas ka meie noorjugu lehvima äratamise lipu alla pidi astuma, siis kosteti ühest suust ja h!

See on meie romani esimene päätükk. Ta teine päätükk käib selle igawese hallika kohta, millest kõik romanid wälja woolawad, see on Gewa tütre seisukord meie seltskondlikus elus, tema iseloomulik kõrge ülesanne, ta esimene elukutse kangejoo kaajas. See päätükk on meie riimiliitus romanis pisut laadapäises keeles jutustatud; aga eks awalik elu ole ise üks imelik laot?

Selle päätüki siju ligemalt waadates näib weike mõistatus meie ees seiswat. Mehed astuvad saja-aastase puhkuse järele wälja, panewad käe adra külgi ja teewad isamaa ja sugurahwa hääks tõsist tööd. Selle juures saab see neile wististe wäga armas olema, kui kodusel koldel nende kõige ligidamas ligikonnas nende piirietest aru saadakse ja nende higist lugu pöetakse. See annab rammu, see saadab õnnistust. On ometi rahwaid olemas, kellede juures kõige wiljarikkam rahwuslik töökoorem õrnasoo õladel seisab, nagu Weikse'i weed sellest jutustada wõiwad. See koht romani on wäga luulelik. Ta ajab laisale elule hoopis uue hinge sisse ja muundab nii mõnegi hädaoru lillelaaneks. Õrnal käel on oma isejugune õnnistus.

Taaralas ei ole keegi kangeid käse selle õnnistuse järele wälja sirutanud. Miks? Wististe sellepärast, et teda säält ei ole loodetud saada. See on meie romani kolmanda päätüki siju. Õrna jugu on

lipu alla kutsutud, on ka lipu all nende wirtust ja hoolt ja osawust nähtud ja õigusega kiidetud. Kui siiski see elupõld mõne asja poolest, mida siit palju mõiks oodata, waene on, siis langewad kiitjad selle kahtluse alla, et nad õiglaselt ei kiida. See on inetu kahtlus. Igamees võib suud tarwitust mööda finni pidada; aga kregi ei pruugi teda waleks walla ajada. Siin oleks see wahest sündinud. Miehed oleksiwad naisterahwaid selle eest kiitnud, et need neile seltsidesse jne appi tuliwad tööd tegema; aga omas südames oleksiwad selle juures ometi abiandjaid laitnud. Peaks asi tõeste nii olema?

Ei puudu palju, asi tikub tõeste nii olema, ja see on h ä ä. Selle nähtuse hingelik külg ei ole raske mõista. Meie näeme hää meelega, kui õrnem sugu meie seltsielust seega osa võtab, et koosolekule tuleb õpetliji kõnejid kuulama. Meie teame ka sellest lugu pidada, kui naisterahwa osawad käed näitemüükidel platjis on. Seltslistel lõbuõhtudel on neimad esimeses reas. Kuid igal asjal on oma piir. Suba see on kahtlane kasu, kui neiud ja noorikud koosolekul istuwad, kus tülikaid asju aetakse. Astuwad naisterahwad koguni kõnetooli, siis on see aruldane õnneasi, kui see teda teiste südameses tõstab, ükskõik, mis juu ütleb. Suu waene on ju sagedaste leegitsewa harttule wahel. Meie õrnem sugu on ju ise oma arwamist selle kohta ju mitu aastat awaldanud. Meil on ajakirjanduse põllul üks õrnsugu julg lehe juhatajaks. See on igast higest ja pigist hoolimata kenasugu oma awalise lipu alla kutsunud ja on ise seks peaaegu mõimata palju oma õrnasoo iseloomust ohwerdanud; kuid meie õrnasoo õige tundmus on sellest eemale jäänud. Ta ei ole täidinud

oma kaunist lodusust awalisele turule kanda, kui ta
säält ka nii mõndagi oleks mõinud mõita. See on
rõõmustaw. Ta näitab meie õrnasoo peenikest elu-
tundmist.

Meil on omal ajal ka veel teisi õrnasoo liit-
meid olnud, kes suure südidusega ja oma maheda
iseloomu ärasalgamisega awaliselt ette astusiwad.
Mis on sellest neile, mis teistele wälja tulnud?
Nad on ju ammu kadunud ja ununud. Oh mis
mälestusest järele jäänud, on wähe armas.

Meie mõime täna ütelda, et räägitaw nähtus
meist peaaegu lahkunud on. Meie tenajugu jääb
peenikesel taktil kõigest eemale, mis awalituse elu-
turusse puutub. See tõstab t. d. a mõistliste meeste
silmis. Kus weel mõni üksik neiu peaks awaliste
ettewõtete juhatajana ette astuma, sääl waadatagu
selle pääle kui heljuwa erandi pääle, mille jälgede
järele teistel ei sünni astuda. Tehtagu mis tahetakse,
meie maitse järele ei ole see sugugi mitte, kui näi-
tuseks kangesugu õrnasoo taktikapi järele laulab.
Umberpöördu! See on õige.

See on üleüldise ekslik mõte, kui neiu peaks
mõtlemas, et see peidudele meeldib, kui neiuks peiu
kombeid järele teeb, kui ta näituseks jalgrattale hüp-
pab ja meestega mõitu ajab, nagu seda ka juba meie
targas Tartus ette tuleb. Mõtelgu need neiuksed
ometi, kui wähe neile üks meesterahwas meelt mööda
oleks, kes tanu pähä paneks, sukka kuduks ja peeni-
keste häälega kõneleks. Riisugust ahwi mõistaksiwad
nad wististe põlata. Palume, seesama õigus on ka
meil meestel. Suum cuique, igale oma ja mulle ka
midagi.

Hoidkem siis, kallid suguvennad, oma õnsugut küll soojas kodumaases õhus; aga hoidkem teda ka awalise elu tuulte ja tormide eest warjule. See on meie lühikeste romani jisu. Kui meie teda tähele paneme, siis saab elu talle edespidi rõõmsa lõpu luuletama.

Rahwariiete kuldwafikas.

Mis ajast, see arust.

Ütle mulle, kuidas eksitus tuli, ja ma ütlen sulle, kuidas teda mõib ära parandada. Kuidas tõusis see imelik mõte, et Eesti rahwas oma ennemuisteste riiete juurde peaks tagasi pööрма? Selle küsimuse pääle ei ole wististe mitte raske kosta.

Eesti rahwariiete kiitmine algas sel ajal, mil esimesed äratamise pasunad meie kodumaal hääbma pandi. Tark Taaralinn sai enesele Eesti lehe ja tema hakkas Eesti elu olu äratama ja kosutama. Ei kestnud see töö ajalehes kaua, kui Eesti selts Wane muine elusse astus, kus esimest korda Eesti keeles juurema kogu ees näitemängu etendati, Eesti keeles lauldi, kõnesid peeti ja mõndagi muud lõbu pakuti. Sel ajal oli see kõik uus ja paljud ei suutnud aru saada, mis to tähendas. Meile seletati seda wäsimata hoolega, ja et asjal rahwuslik liikumine alusjeks oli, istutati ja kosutati seda taimest ta õigel kohal, see on Eesti inimese südames. Kõige paremaks kosutuseks oli taimestele Eesti enese õht ja soojus. Kõik, mis kuidagi Eestlase omandus oli ehk selleks peeti, kiideti auusaks ja armsaks. Selle najal

kaswis Gesticlase enese tundmus, mille pääl wõidi edasi ehitada.

Kiidetawate Gesti asjade keskes seisawad Gesti rahwas ja Gesti keel õigusjega esimeses reas. Siis tuliwad aga neile weel mitmed teised asjad juurde, nende keskes ka Gesti rahwariided. Ilma et neid oleks ligemalt läbi katsutud ja waadatud, kas nad kehale kohalikud ja kliimale ning eluwiiisile sündsad on, ilma sellegi pääle waatamata, kas nad ka tõeste Gesti rahwariided on, pandi kiidupasun hüüdma ja asi sellega.

Kui see kewanine liikumine Taaramäel juba juurt oli ajanud, tuliwad aast aastalt uued noored Gesti mehed Tartusse studeerima, leidsiwad armsa ja lootusrikka liikumise eest ja hüppasiwad rõõmuga ta woolu sisse, tema kiiru ja mõnu suurendates. Nagu teada, ei olnud sel ajal wõimalik, et mõned wähesed wanemad suguwennad, kellede õladel muidugi kõik külakoorem seisis, üksikuid asju oleksiwad wõinud sügawamalt läbi katsuda. Noored ei olnud jaks küllalt küpsed ja rahwuslikud asjad oliwad sel ajal meie juures üleüldse hoopis uued ja tundmatad. Kas ja mis selle poolest mujal ilmas juba läbi elatud, seda ei teatud. Juba seegi andis noortele suguwendadele küllalt tööd ja oma jagu siisimist lõbu, et asja, mis Gesti lipu all ette toodi, a r m a s t a m a ja kiitma õppida ja ennast siiapuutuwate mõtetega tuttawaks teha. See aeg, mil kõige kriitikalik proowimine tuli ette wõtta, seisis loomulikult ees. Kel siisimist wõimu ja wälimist mahti oli, tegi seda tööd ka pärast ja sai nii mõnegi asja kohta küpsamad mõtted. Kel seda õnne ei olnud, jäi lihtsalt kord kätte saanud mõttekonna sisse kinni ja elab selles edasi.

Nende wiimaste jekka tulewad Gesti rahwariiete kiitjad lugeda. Meie ei arwa neid mitte palju olemat. Et nad aga lõppenud ei ole, seda näitab meile jälle üks Postimehe juhtkiri toimetaja sulest, milles wanu rahwariideid terwele rahwale tagasi soowitakse. Postimehe toimetaja hr Hermann asus räägitud liikumise ajal Tartusse elama, sai selleaegsete rahwusliste mõtetega tuttawaks ja hoidis nad eneses täna päewani alale, ilma sügawama läbikatsumata, ilma kriitikaliku sõelumiseta. Asi iseeneses on aga niisama a'ndjak kui wõimata.

Ustugu lihtsalt kes tahes Hermannit ette ja soowigu, et ta oma perekonnale wanad rahwariided selga paneks ja üheainsagi keeru linnast läbi käiks, siis ta kuuleb, et ta kurdiga rahwariiete ilust räägib. Hermann ei lasi ialgi oma perekonda rahwariided selga ajada, ja tal on seks hää põhjus; kuid seesama põhjus matsab küll ka igale teisele Gestlasele, kui ta ka maal elab. Meil on mõned tulised isamaalased endid Wiljandi „sürgis“ lastnuud päewapildis ülesse wõtta. Meie peame tunnistama, et sel ikka oma jagu märdisandi magu juures on. Rõige selle piisikese mäsksamise pääle waadates, mida rahwariide edendamine näitab, peame küll ütleva, et asi ajast ja arust on läinud ja enam tagasi ei tule. Kui sagedaste on Inglise õrnjugu püksikonwerentssid pidanud ja enesele selle ihukatte tarwilijeks kiitnud; kuid uulitsale ei julge ükski Dondoni parem pool pükstega astuda. See on ju lihtne, aga raudne riidemoodi wõimus, mille all inimesed seisawad.

Meie peame aga riideküsimuse juures hoopis teise asja pääle vaatama kui selle pääle, kas meie esiwanemad teda nii ehk nii on kannud ehk mitte.

Riidel on oma kindel otstarbe, ja selle pääle tuleb kõige päält waadata. Siis teises reas selle pääle, kas ta ilus on, kui me hinnast ei taha rääkida.

Siin et me asja ligemalt hakkaksime läbi katsuma, võime küll üleüldse ütelda, et ka ihukatte valmistamise kunst aast aastalt edasi sammub ja endisest paremale järjele tõuseb. See oleks siis otse edasemise wastane asi, kui kord terve rahwas oma wanaast wammusest jäädawalt finni peaks, kuna tal hoopis paremad saada on. Ihu tertiis on ülem kui mõni kirju riidehilp, mida ehk meie esiwanemad kandfiwad ehk wähest ka ei kannudgi. Nemat elasiwad teistsugusel ajal ja nende kehaterwis seisis teisel järjel kui meil. Kuustage ikka mulgi musta „särki“, kuid ärge teda külmaga selga ajage. Ta jätab rinnad tuiju kätte ja teeb kopsule kergeste liiga. Pääle selle ei ole ta mood sugugi nii, et Wiljandlase mehelik lai rind õieti wälja paistaks.

Kas nõndanimetatud Gesti rahwariideid kord tõeste üle Gestlaste maa, päälegi suwel ja talwel kanneti, näib meil kahtlane olewat. Weel wähem kindel on see küsimus, kelle rahwa riided need üleüldse on, mida meie juures Gesti omadeks peetakse. Nende ridade kirjutaja on mitme kümne tofina rahwariideid näinud, on Austria keisripaari hõbe-pulma pidurongis kõikide Austria riikide rahwaste riideid mitmest kümnest aastasajast näinud, mis kuulus maalija ja kostüümi tundja Hans Makart elusalt oli kofku seadinud, on pääle selle paljudes rahwamuseumides iseäralise hoolega seda asja tähele pannud — ja ta peab tunnistama, et sarnaseid eheteid, nagu neid meie pidudel siin sääl näha, tuhandal kujukl terwes Europas olemas on. Mida enam

lõuna poole, seda lahedamad ja wärwirikkamad, seda enam näitelawa ja balleti mõnu. Klusate kõrwal on ka hoopis inetuid. Balkani poolsaarel näituselks kannawad mõned rahwakillud täna päewani, mehed ja naised mõlemad lainu undrukid. Et asja otse läilaks teha, õmblewad nad — mehed ja naised ühtlasi — jalgade wahelt undrukut alumised ääred pisut kofku, nii et kujuta jahukott alumisest otjast püksideks kujuneb, millest kaks kaapjalga maasse ulatawad. Tänan niisuguse rahwariide eest! Iluarmastajad Greeka meesterahwad jälle kannawad just niisuguseid särkisid, nagu liblikufarnased balleti tantsijannad. Aga ka selle ihufatte tund on lõõnud. Tahawad wanade riiete auustajad tõeste loogikalikult mõtelda, siis mingi nad auusa wiigilehe juurde tagasi. Siis wõiwad nad vähemalt julged olla, et nad õrnasoo ema ihufatte eest sõdiwad ja seda ta tütardele jälle mooduks pääle sunniwad. Tahab aga keegi ainult Gesti rahwariidega leppida, siis tehku ta enne selgeks, mida õigusega Gesti wanaks rahwariideks wõib nimetada. Selle poolest aga kõik lihtsalt tegemata jätta ja siis uisa päisa mingisuguseid hilbusefi terwele rahwale ihufatteks kaela kōita — see on terge meel, mida rahwa asjades ei wõi sallida.

Nii soowime meie, et meie rahwuslikud küsimused ka selles wälimises asjas paremat läbikatsumist leiaksiwad ja et rahwariide fuldwasika tants pisut wahet peaks, kuni asi ligemalt läbi uuritakse.

Alsi iseenesest on uurimise wäärt. Peaks kord selgust tulema, siis tuleks meil rahwateaduse kasuks täielised ja eht Gesti wanad rahwariided, mis aga wististe wäga mitmesugused saawad olema, walmistada ja wahakujudele muuseumidesse selga panna.

Oleks asi iseäranis kena ja sünnis, siis mõitfiwad mõned, kellel jaks raha küllalt raisata, ka mõneks iseäraliseks piduks need endise aja mälestused eneste ihufattena ette tuua. Aga mingisuguseid wanu riidemoodisi meie päiwi terwele rahwale selga ajada tahta, see näib meil niisama aruldane asi olewat kui rahwariided ise. Mitte tagasi, waid edasi! See on meie lipukiri.

Rõndanimetatud Gesti muusik.

Mis on Gesti muusik¹⁾? Seda ei ole tänini weel küsitud ja sellepärast ei ole selle pääle ka weel mitte kostetud. Küll aga räägib üks Gesti leht väga sagedaste Gesti laulust ja muusikast nagu tuttavast asjast, millele seletust enam tarwis ei ole. Mis leht Gesti laulust (muusikast) nimetab, on enamiste — lehe toimetaja laulud. Mis poolest need Gesti omad peawad olema, kas ainult selle poolest, et Gesti lane nad komponerinud ehk ka oma mõnu ja iseloomu poolest, on tänini ka teatamata jäetud. Sellepärast oleks kena ja tarwilik, et keegi, kes muusikat studeerinud ja sellepoolest asjatundja on, seda asja ligemalt läbi katsuks ja laiematele ringkondadele selgust annaks. Hingawad tähendatud laulud tõeste Gesti laulu iseloomu, siis tuleb selle eest hoolt kanda, et komponist mitte ükski oma wiisiid Gesti omadeks ei nimeta, waid et seda ka teised teewad ja need, kes ise lauluwiisiid loowad, tähendatud laulude iseloomu studeeriwad ja nende jälgedesse astuwad, et

¹⁾ Ka laul on muusik.

seega Gesti laulu (muusikat) eestisel põhjal kaswata. Ei leita aga neis lauludes mitte õiget Gesti iseloomu heljuwat, siis ärgu neist ka mitte kui Gesti muusikast räägitagu ja seega wassinguid sünnitatagu.

Muusika kriitikaga on meie juures tehwa lugu, sest et seda õieti ei olegi. Terwelt 25 aastat on nõndanimetatud Gesti muusikast juttu olnud, ilma et kriitikalist häält oleks kuuldawale tulnud. See teeb asja kõikumaks, vähemalt lõdmaks, sest paljud on kahewahel selle üle, kas kaup tõeste ka eht on. Tunnistab walju kriitika ta selleks, siis on ta kaswamisel hoopis kangemad juured all. Peiab kriitika aga, et ehtsus puudub, siis tuleb nut rada otsida, kuni õigele teele on jaadud. Wiibime meie aga 25 aasta kaupa ühesuguse alguse juures ja ei küsigi ta tõlise tuuma ja iseloomu järele, siis peame küll tunnistama, et Emajõe kallastel weri weel aegamöödamine woolab kui selle jõe wesi.

Meie tahame sellepärast meie „Gesti muusika“ asjus pisut tuult teha. Saab see liig wali, siis tuleb sellest see õnnetus, et asi sõelumise alla wõetakse ja selguist jaadakse, ja see õnnetus on oma mõju poolest õnn päris õigele muusikale. Parema on ikka, kui meie ise oma elu olu kriitikalikult targutame, kui et wiimaks wõerad tulewad ja meid ühes meie „Gesti muusikaga“ wälja naerawad.

Kust kriitika peab kinni hakkama, see on kerge leida. Meil on üksainus muusika sõber, hr Hermann, kes Gesti muusikast räägib ja kellele mõned teised järele räägiwad. See muusika sõber on end hiljuti „heliloojaiks“ nimetanud ja sellega tunnistanud, et ta enese arwamise järele muusika asjus kõige kõrgemal tipul seisab; aga just see tunnistus teeb teda

meie filmis niisuguseks, kes muusika asjus kaugele ei näe ega enesele ialgi ei ole selgeks teinud, mis heliloomine on ja kes helilooja nime mõib kanda, kes mitte.

Loomine on hoopis uue, algupäralise asja sünnitamine. Sumal löi maailma, ei ühestgi asjast, ei ühegi eesolewa kuu järele. See on täielik loomine, ja selle toimetaja on Looja. Heliloomine on juba sellepooletst puundulik, et helitükid tuttawatest heledest on kokku pandud. Sellepärast räägitakse komponeerimisest, mis kokkusünnitamisest, kokkupanemist tähendab. Kui muusika ilmas siisgi heliloomisest kõneldatakse, siis tähendatakse selle sõnaga niisugusid muusika sünnitusi, mis kõigist endistest oma siisu ja koore, oma kõrguse ja sügawuse poolest kaugelt üle käiwad ja seega muusikale uusi uusi awanud. J. S. Bach, Beethoven ja iseäranis Wagner on heliloojad. Kas Brahms, kes laulus sügawamale ja kõrgemale läinud kui wähest ei üksigi teine, ka heliloojate sekka tuleks arwata, näib meil kahtlane. Komponist, jaa; helilooja, see on teine asi. Tahame meie kõrgematele asjadele meie juures lugupidamisest muretseda, siis tehke wähet, kus see olemas, ja ärgem wiisake mitte kõike päälsikaudselt hunkusse kokku. Muidu on wiimaks iga joobnud jorutaja ja löötspilli löötjutaja meie tänawates helilooja. Ise muusik on löwi mõiramine, ise warblase firtsumine. Et heliloojate tööst osa wõtta, et seda kuuldawale tuua, näe seks higistawad häännetega inimesed pool eluaega konserwatoriumis. Teised surelised ei ulata neile ligi.

Aga meie juures? Keegi nooditab terwest 25 aastat ja ta helitükkide seas ei ole mitte ühtainsat, mida mitte kõige noorem, otse üle öö sünninud lau-

luloor küla tänawas ei võiks lühikese katsumise järelle ette laulda. Siisgi olla see „laulumeistri“ enese trüstitud sõna järelle „helilooja“ töö. Meie võiksimel selle pääle kui lapsesüütause pääle maadata, kes ei tea, mis sõnad öieti tähendavad, mis ta ütleb, kui asjal mitte teist külge ei oleks. Minult need tõttavad edasi, kes veel eesmärgil, kõige kõrgemal tipul ei ole. Hr Hermann kirjutab väga sagedaste, et paremine mitte võimalik laulda ei ole, kui siin ja jäl tema ligidal laulda. Kui Gesti lastel siis jubileeritud heliloodused käes on ja nad neid ka nii hästi ette toovad, et seda paremine enam ei või, siis võime julgeste oodata, et Gesti laul ligematel aegadel, kui abi ei tule, alla poole hakkab waoma.

Meie otjus Hermannil laulude kohta on paraku fare. Hermannil laulud on, iseäranis ta esimesed, suuremal osal Ladina sõnaga ütelda trivial, s. o. igapäised, labased, äratulunud, maitsewaesed, hingetud. Muusikalisel inimene kirjendab neid kuuldes hinge järele nagu hirmu värste hallika järele. Ikka üks ja seesama motiv (juhtmõte, kõla, siisu ja mõnu), ikka seesama kookukõla, kuni ta igawaks läheb. Tuleb midagi uut, siis on igal taktil karta, et see hoopis uuesti maanurgast on ja endisega kooku ei sünni nagu Postimees Olewikuga. Mõned laulud, nagu näit. „Minge üles mägedelle“, on, ehk küll mõra ja hää eesküju järele tehtud, nii kooku pandud, et iga järk isest talust on toodud. See ei ole mitte kompositsion, waid kombination, s. o. mitte süsimise mõnu järele ühte sulatatud, waid välispidiselt kooku koperdatud. Et niisuguseid laulusid sagedaste laulda, on näitus, kui halwal järjel muusikalisel maitse meie juures seisab. Inimese iseloom käib ju kõigist ta töö-

dest läbi ja waotab neile oma waimupetsjati pääle. Hr Hermannini luuletused, uudisjutud, juhtkirjad ja muusika sünnitused seisawad umbes ühe järje pääl. Muusika põllul tuleb veel see juurde, et ta muusikat ainuüksi oma käe pääl on õppinud, ilma et ta ühtki muusika kooli ehk kursustgi oleks läbi käinud. Tema sõrmed ei ulata klaveril ega orelil ühelegi juuremole muusikatükile, ligi, rääkimata sellest, kui teraw ta kõrwakuulmine on, ilma milleta muusik ei kogu.

Alga wahest on hr Hermannini laulud ja laulutsesed nagu Eesti hingest wälja lauldud? Siis on nad ometi „Eesti muusik“ ja meie teeme hästi, kui nendega kui oma rahwa waimusünnitustega ümber käime.

See oleks wäga paha, kui see nii oleks; kuid õnneks ei ole lugu nii. Hermannini laulud wõiwad kõik muud olla, Eesti laulud ei ole nad mitte, see on, neil ei ole mitte Eesti laulude iseloomu. Et nad enam wähem Saksa laulude iseloomu järele on tehtud, sellest ei hakka meie siin pikemalt seletama. Siin tarwis ainult seda põhjendada, et neil Eesti iseloom puudub.

Teeme seda ja wõtame seks kõige laialisem alus jalgade alla. Küsime: Mida moodi on Eesti rahwa waimusünnitused? Leiame meie oma esiwanemate waimusünnitustest üleüldse midagi, mis trivial oleks, ehk on palju enam nendest jõudu, luulelendu, hääd waimuandi leida?

Wõtke Kalewipoeg kätte ja lugege teda; wõtke meie rahwalaulud ja wäga terawad rahwa wanad sõnad ja katsuge nad läbi, ning teie saate leidma, et nende loojate mõttelend kenal kõrgusel heljub.

Meie leiame nende seas waimusünnitusi, mis ütsford
kõikide haritud rahwaste waimuwaras saamad aset
leidma, sest et nad selle wäärilised on. Kalewipoeg
on kangelane, nagu teda üksi mehine waimutublidus
wõib luua, ja „Roit ja Umarik“ on paljude teiste
sarnaste luuletuste kõrwal kalliskivi, mis igat krooni
ehitab. Triwialiteedist ei ole siin haisugi tunda.
Wististe on sel ajal, mil need asjad loodi, meie esi-
wanemate keskes ka wäärtsjeta asju luuletatud; aga
rahwas ei ole neid mitte meeles pidanud ja nad on
niisama ruttu kadunud kui nad sündisiwad. Meie
ajal ei lasse raamatutäht ka kõige kergemat kõsu ka-
duda ja kontserdi eeskawad ammutawad jagedaste
raamatuteist, mis just saadawal on. Siiski on kau-
gelt suurem hulk Hermannil laulusid ainult trükitud,
mitte ka lauldud. Nad on ununud, ehk nad küll
must walge pääl seisawad ja ehk neid küll lugemata
fordadel meelde tuletatakse ja üles äratatakse. Wana
Gesti rahwajuur tikub sügawasse kasmama, mitte
pinna alla pesima. Gestlane on oma Soome sugu-
wennast luulelijem, wististe ka pisut algupäralisem,
kui ka Soome haridus Gesti omast on kaugele ette
jõudnud. On Soome keel ometi teaduses üli-
fooli keel.

On nüüd Gestlane oma waimusünnitustes nii
mõnusal järjel, siis peame küll ka lootma, et ka
heliilmas mitte warblase wiisil ei sirtsu. Olgu ka
lauluwiisid mis nad on, neil peab oma jagu iseloo-
mulist hinge sees olema. Seda peaksime ka siis üt-
lema, kui meie mitte ühtgi Gesti wiisi ei oleks kuul-
nud. Niisama peaksime ka Hermannil wiisidest tun-
nistama, kui meie ka ei teaks, kust nad tulnud, et
need ialgi G e s t i laulud ei wõi olla. On nad

ometi pea kõik lihtsa rahwalaulu ja kunstlaulu wahel kõikumasa, ilma et nad vieti üht ehk teist oleks. Meie mõtte järele on Hermannil enesel Eesti laulust ekslik arwamine. Muidu ei oleks ta Eesti rahwawiisid mitte sel wiisil harmoniseerinud nagu need nüüd meie ees seisawad. Hermann'i harmonisiring on Eesti rahwawiisi iseloomu pea otsani kinni katanud.

Hoopis paremine on *Ruñileid* rahwawiisi: Mis ja nutad, lillekene? nelja häälsde seadinud ja wististe weel paremine on *Tomson* mitmes laulus Eesti muusika hinge trehwanud. Tomson on ainult mõne Eesti rahwawiisi motiwi wõtnud ja sellest laulukese teinud, millest ütelda võib, et see lugu meie luust ja liha meie lihast on, nagu näituseks ta jädamelik laul: Kus on kullala kodugi?

Meie peame üleüldse ütleva, et see haritud ilmas tänini pruugiks ei ole olnud, et keegi midagi teeb ja sellele kohe ise rahwa asja nime annab. Nii on ikka nii, et üks midagi teeb ja et siis teised seda rahwa asjaks auustawad. See aeg ei ole ju weel kangel selja taga, kui meile „Küüdjä kirjawiis ja grammatika“ taheti kaela ajada. Nüüd on see supp õnnelikult kalmule kantud. Hiljuti tekkis meile üleöö „Postimehe kirjawiis“ nähtawale. Seegi jäi wait, niipea kui talt õiget passi ei leitud. Nüüd toob hr Hermann omad lauluwiisid „Eesti muusika“ nimel ette ja meie soowime, et ta seda teist hoolde jätaiks, neid Eesti wiisideks nimetada ehk mitte. Ise seda teha, see ei näi meil mitte soowitam. —

On meil nüüd eesseiswates ridades õigus, mis tuleb sellest Eesti muusika elule wälja? Uus ülesanne. Meie muusikamehed peawad tõsi Eesti muu-

fiita — laul on ka muusika, nagu kuust puu on — iseloomu wälja uurima ja selle kaane pääl uue kandle helisema panema. Meie soowime südamest, et see ülesanne pea täidetud saaks ja et meie wainudel ja kontsertidel eeskujulise wõera muusika kõrwal ka laulud helisekšiwad, milledest Cesti hing heljub ja milledest wõera d wõiwad ütelda: See on Cesti laul.

Ku'lla ja Na'lla.

Kanarilindude uudisjutt.

1. Ajalugu.

A. G. Kanarilind on Europlaste kõige kaunim puurilind. Ta kodumaa seisab Afrika rannas Gibraltari ligikonnas õitsewatel Kanaria saartel, kust lind ka oma nime on saanud. Siin ei tunne tema lund ega tuisku, waid hüppab palmioksel ja pesitab õitsewa akatsia wilus, oma südamliku lauluhäälega mägesid ja orgusid täites. Siin õnnelikus kodus kannab ta rohelist ülikonda, hallsinika sulgedega ehitatud. Oma kullase kuue on lind Europast saanud, kus talwekülmi ta puuris finni peab.

Juba aastat 3—400 tagasi tõiwad laewamehed selle ilusa linnukese Europasse ja sellest ajast saadik on ta Europlase toa elaw ehe olnud. Üksigi teine wäljamaa ega sisimaa lind ei ole suutnud ta asemele astuda. Isegi eht paradiisi elanik ööpik ei ole temaga wõinud wõistelda, iseäranis küll sellepärast, et ööpik raske toita on, kuna kanarilind sellepoolest väga lihtne ja leplik on.

Kanarilind on wäljamaal nii armjaks toaselts-
laseks saanud, et teda üksi Saksamaal iga aasta 2
millioni kaswatatakse ja nendest 1 million wälja-
maale weetakse. Iseäranis hääd laulitud tulewad
Hartsi mägestikust, kus neile toredad kontserdilaulud
kätte õpetatakse. See ei ole sugugi aruldane, et
hää laulumeistri eest 300 marka (150 rbl.) makse-
takse. Nende igapäine hind on 5—30 rubla tükk,
s. o. isalind, kuna emad, kes ei laula, 50 kop. kuni
rubla maksawad.

2. Esimene pesitelemine.

See oli juni kuu algul 1895, kui ma esimese
kullalinnukesse majasse sain ja kes wäga terve ja
terane kanariema on. Tal on puhas, walfjas kol-
lane kuub seljas ja tanu asemel pisike tutu sarnane
julepuhmas pääs, mis lahtele linnukesele pisut kurja
wanatanta näo annab, kui ta tumekate juleotsade
wahelt wälja wahib. Eriotsa oli ta pisut kartlik;
harines aga pea minuga ära ja tuli puurist sage-
daste kirjutuslana juurde külaliseks. Kuida ma ta
endiselt peremehelt kuulsin, oli ta kewade juba korra
munenud, aga nad anumata seisma jätnud, sest et
ta üksikuses põlwes elas. Glawa loomuga lind wõis
uueste pesiteleva hakata.

Et talle selleks tarwiliist abi anda, muretsefin
talle jaanipäewaks kena abikaasa, hää laulumeister
ja niisama ilus kollane kui ema. Seda lahket lau-
lumeistrit näha ja teda armastama hakata, oli üks.
Juba järgmisel päewal oli emalind, kes enesele wähe-
ajal Na'la oli nimeks saanud, nagu teiseks muutu-
nud. Oletõrs ehk willatükk suus, lendas ta puuri
mööda ümber ja näitas, et tall päätarwitus puu-

dub, mida iga hinna eest peab kätte saama. Kange pool oli talle wististe midagi kõrwa sisse so-
sistanud, ja Ra'la ei tunnud selles nalja. Tal oli
perekonna asutamine otsuseks tehtud ja seks tui maja
ehitada. Riipea kui ta abikaasa laulu oli kuulnud,
oli tal selge, et muna end kaua oodata ei lase. See
on iheenest mõista, ja õige ema peab ometi oma
kohut tundma.

Paari tunni järele seisjis piiske kornike puuri
nurgas ülewel, riidenarmad ja puuwillaad sees. Seda-
maid hüppas Ra'la uuele õnnetohale, soputas ta
sijikonna läbi, keerles weerles ta sees ja tegi lühi-
keste ajaga aseme walmis, mis nagu aumiseks loo-
dud. See uue korteri wastuwõtmine ja kordaseadi-
mine sündis 25. juunil. Öösi jäi lind õrrele. Sarg-
misel õhtul istus ta nähtawa meelehääga pesa pääle
ja hommiku 27. seisjis ilus muna pesas.

Kolm järgmist hommikut tõiwad kolm uut muna
juurde ja nüüd algas igaw aumine. Seda toime-
tust tegi aga Ra'la ihu ja hingega. Ei hoolinud
ta oma teisest poolest ega söömisest, kui aga munad
soojad oliwad. Häda pärast hüppas ta wahete wa-
hel pesa päält alla, tõmbas tera siit, teise säält,
laskis paar lonksu wett pääle ja tõttas nagu kõige
kangemal käsul pesale tagasi. Derwe kehaga mune
finni kattes, soputas ta oma kuldest kuube nii awa-
rats, et piiske pesa temast täis sai. Wahete wahel
ajas ta end jalgade pääle püsti ja wahtis mune
nähtawa rõõmuga. Misjugune õnn, niisuguste
ümarguste mõistatuste omanik olla!

Mis ametit pidi ta kange pool aumise ajal
pidama? See teadis wäga hästi, mis naisutejel
ees oli. Ta lendas jägedaste pesa ääre pääle ja

jööti ema. Ma'la võttis seda suure tänuga vastu, mida ta tiibade soputamisega avaldas.

3. Pahandused.

Nagu nagu abielu asi kunagi, või ilma pahanduseta läbi saab. Asja ees, teist taga, ja tüli majas. 5. julil väljast tagasi tulles võttis mind kange kära vastu. Ma'la oli oma teise poole päale nii vihane, et aumise unustas, teda taga ajas ja ta fulgi tahtis seljas maha kiskuda. Pahanduse põhjust ligemalt otsides astusin pesa juurde ja leidsin jälalt ainult kolm muna. Seljas oli jäljetult ära kadunud. Kelle kaela süü langes, ei ole raske arvata. Isalind oli muna ära söönud ja sellega emalinnu vihale ärritanud.

Ehk ema küll edasi auus, oli ta hool sellest tülist saadik ometi vähemaks jäänud. Söömise ja joomise juures ei tõtanud ta mitte enam nii väga ja andis wanamehele sagedaste asja, tühja pesa juures noomitvat häält tõsta. Oma hooletus läks koguni nii kaugele, et ta pesa päält ära tuli ja klaasist jooginõuu sees suprema hakkas. Siisgi teadis ta väga hästi, kui kardetaw see temp on. Wärsket wett nähes hüppas ta pesa päält kahe jalaga wette ja soputas ennast siibadega üleni märjaks. Rauane pesal istumine tegi seda wististe väga tarwilikuks. Kuid lind teadis, et märja julgedega ei tohi munade päale istuda. See teeks munad märjaks, määriks munakoore augukesed finni ja lämmataks noore elu koore sees ära. Ka teeb wesi muna külmaks, mis munaelanikkudele raske nohu võiks saata ehk koguni surma tuua. Seda terawaste ära nähes tuli pärast suplemist kuivatamine. Seda astus ta

puuri pulga pääle, wöttis jalgadega õrrest kõwaste finni ja tegi tiibadega niisugust wõrinat, nagu seda mesilased palawaga teewad. Wahel lendas ta koguni õhu sees ühest puuri otsast teise, et süled ka kõhu alt ennemine kuiwaks. Märjalt pesa pääle minna, see on wõimata.

Õht see toimetus küll kõigest paar minutit aega wöttis, arwas isalind teda ometi liiaks. Ta lendas rahutult sinna tänna, tõstis kaebawat häält ja kutsus ema munade pääle tagasi. Kui ta aga nägi, et sel teised toimetused ees olivad, mis nii pea ei lõpe, pidi wanamees ise õnnetust eemale hoidma. Ta wöttis nõuaks, ise mune sojendama hakata.

Bahaselt siutsus ta pesa äärel ja waatas, kuidas hooletu teisepoole ametisse astuda. Sel nähti raske takistus ees olevat. Lind mõtles, et ta saba pesa ääre pääle kandma jääb, sest pesa oli sügaw ja saba tikuna nähtawalt takistaja. Siisgi, lind pruukis mõistust: Ühe wupsuga istus ta muna kuhja otsas pesas, saba püsti nagu lipuwarras taewa poole pöördud. Wististe oli tal see aga halb nii hoida, ja juba paari filmapilgu järele hüpas ta jälle ema ümber ja tõstis rahutut siutsumist, kuni see pesale jõudis.

Niisuguste kurbade tundide wahel tuliwad aga tunnid, täis perefondlist õnne ja kõlawat lauluheli. Neil tundidel istus ema munade pääl ja isa ülewel puuri otsas ning kihutas kõigest wäest laulu. Sage-daste lendas ta niisugusel rõõmutujul teise seina pildiraami pääle ja tõstis siit oma mõnusat muusikat. Ma'llal oli see nii väga meeldiw, et ta omal toonil kaasa jädfistas. Asi nähti abielupaaril nii forras olevat kui see praegusel rasfel ajal üleüldse wõimalik.

Uuumise aeg hakkas lõpma. Na'la nähti see tuttav olevat. 9. julil wahtis ta sagedaste munade pääle ja tegi nii südamlis muusikat, et aruldane kuulda. Wististe kuulis ta läbi munafoore poegade firtsumist ehk arwas oma ärritatud luulewõimus seda kuulwat. Ta filmist ja igast liikumisest paistis nähtaw õnn. Suba tulewad! Hurrah!

4. Kurb lõpp.

Alga ei tulnud fiisgi. Ei tea, mis wiga oli. Kas munad külma saiwad ehk kas mõni muu wiga wahete tuli, lootused ei läinud täide. 13. julil oli ühel munal weike auk külle sees. Na'la wahtis juure rõõmuga seda uksest, millest pisike nokk pidi wälja ulatama. Ei tea, kes selle läwe tegi, kas poeg foore sees ehk uudishimulik ema, kuid läwe pääle ei tulnud elanikku. 15. oli auguga muna pesast wälja wisatud, surunud linnupoeg sees.

Emaliud istus nüüd weel mitu päewa pesa pääl, wahtis ka sagedaste munade pääle ja lõi neile laulugi; kuid mitte ühte elukat ei tulnud wälja. Et kanarialinnu pojad kahe nädala sees wälja tulewad ja nüüd see aeg ammu mööda oli, wõtsin ma 23. julil kaks wiimast muna pesast, et wäsinud emale puhkust anda. Ta kurbdus rõhus teda muidugi, kui nägi, et kõik lootused tühja läksiwad.

Tühja pesa ligidale Na'la enam ei läinud. Mis tühi, see tühi. Lootuse järele sai noor linn puhkust pita istumise järele. Istumine soojas pesas ja kassin söömine, mis päälegi üle pää kaela sünnib, ega see kerge pole. Seda näitas ka Na'la tutt, mis sassis läinud.

5. U u s p e s a .

Puhkuse aeg ei kestnud kaua. Sjalind oli juba aegsaste ette ära näinud, et munadest midagi välja ei tule, ja oli uue troosti eest muretsenud. Tema kui hää abikaas ei mõinud seda näha, et ta truu teinepool emarõõmuft ilma jääb.

Kuna 23. pesa tühjaiks jäi, algas juba järgmisel päeval, 24. uus pesaehitamine. Emal nähti uus õhin sisse tulewat. Uue hoolega soputas ta pesa ümarguseks, kandis uusi villu sisse, tegi ääred kõrgemaks ja proovis teda kümnel korral, kuidas ta sees mõib istuda. 26. hommikul oli uus muna pesas ja ema jäi terveks päevaks teda auuma. Kolmel järgmisel hommikul tulivad kolm uut muna veel juurde, ja nüüd läks aumine uuel hoolel edasi. Sjalind söötis ema suure wirtsusega, ja kui ema pesalt jooma läks, ei tännitanud ta mitte nii rahutult, waid astus ise pesa pääle mune sojendama, saba tükuna püsti, et selle najal pesa ääre pääle ülesse kandma ei jääks ja munad külmaiks ei läheks.

Seda toimetust tehes pööris ta aga piigi oma õrnema poole wastu ümber. Kui see tagasi tuli, luinas ta temalt toitu — tõmbas pää õlade sisse, ajas noka lahti, wirises tiiwaga ja siutsus jõuetult, just nagu emalind temalt nämmu kerjas. Na'la andis talle ka paar pala ja astus siis lihtsalt pesa pääle ning lükkas ta eest kõrwale. Mis meesterahwastest pesitelemise asjus suurt abi saab! Küll, kasi minema, kui meister ise tuleb.

Mind kartis aga see kollane meister enam kui kedagi muud. Kui ta pesa päält ära oli ja mind nägi tulewat, siis oli ta ühe siutsuga jälle pesal

ning soputas munad hästi sulgedes sisse. Leidis ta niisugusel korral wanamehe pesa päält eest, siis astus ta lihtsalt keset selja pääle, arwates, et mina sellega pidin rahul olema, sest et tal filmapilgul võimalik ei olnud munadele ligemale saada. Niisugusel korral tegi aga wanamees ka kergeste talle aset, tikkis pisikeste koorma alt wälja ja lastis Na'la ametisse astuda.

3. augustil oli jällegi neljas muna ära kadunud, ilma et see lindude wahel suurt tüli oleks tõstnud. Wäga kena oli nüüd näha, kuidas isalind oma teistpoolt jüdames kandis. Ta istus alataha pesa ääre pääl, nagu palwetaksinud nad lahese. Sagedaste kattis ta oma rinnasulgedega emalindu pooleni finni. Ta märkas wististe, et ilma waheta kaks korda järgi mööda auuda liiale läks. Ta tahtis sellepärast oma armast abikaasa seega auuda aidata, et talle omalt poolt soojust andis ja ta ligidal wiibis.

Oli see nüüd wanemate nõrkus ehk auumise jüü — ka see pesatais läks raisku. Kui ligi kolm nädalat möödas oli, wõtsin ma halwaks läinud munad pesast ja andsin Na'lale puhkust. Et wanamees teda ei eksitaks, saatsin ta majast sinna tagasi, kust ta oli tulnud. Sel abielupaaril ei olnud õnnistust, teda ei maksnud nii pidada. Parema lahutus.

6. Uus pulm.

Desepõlmes kosus Na'la jälle ruttu. Ta saane tutt läks filedaks, hääl kõlawaks ja lendamine jõu-
faks. Sagedaste seisib ta puuriga aias ehk lendas klaastoas taimede seas lahtiselt ja sõi, mis süda kutsus. Ma awateleisin ta kirjakaalu pääle ja leidisin, et ta poolteist loodi raste on.

Ehk küll pesitamise aeg mööda ja sügistest kanaria poegadeft midagi ei saa, tahtfin ometi katset teha ja kalli Na'latejele pikaks talweks lõbu mu-retseda. 7. sept. pistfin talle uue kangema poole puuri, Ku'lla nimi, hall watt seljas ja wististe suur aastate koorem kufas. Wanamees tuli hoole-tuft talust ja oli nii nõrk, et paari sammui ei jõud-nud lennata. Saulmifist ei olnud juttugi, ehk ta jelles küll meister öeldi olewat.

Na'lla terane naisterahwa film nägi sedamaid ära, et uus aeg algas. Duba selfamal päewal tõs-tis ta teist häält, pesamaterjal nokas. Seni kui näl-gind abikaas ennast torgutas, ehitas ta pesa. Wana pesa sai tühjaks tehtud ja ta pidi materjali kirju-tuse laua päält wiima. Bea oli pesa korras ja nüüd sõbrustasiwad linnud nagu kenal kewadisel ajal. Kuhu üks lennas, sinna tõttas teine järele. Üksainus siuts ema poolt, ja isa oli sedamaid platsil. Ku'lla ja Na'lla oliwad kõlblif abielupaar.

7. Kolmas pesa.

Siisgi ei saanud munad nii ruttu weerema. Alles 25. septembril esimene leidus pesas. Kolm järgmist päewa tõiwad kolm uut juurde ja nüüd al-gas uus aumine.

Selle juures aga ei saanud waene Na'lla seda-forda enam mingisugust abi. Ehk ta Ku'llaga wäl-jaspool puuri küll sõbralikult seltfis, siis ei sallinud ta teda puuris ometi mitte. Duba enne munemist ei lastnud ta wanameest puuri ligi. Kord astus ta talle kahe jalaga turja pääle, rabeles temaga ühes puuri ühest wälja ja kufkus juure prantsatusega põr-mandale. See kurjus kaswis weel suuremaks, kui

munad pesasse saidwad. Isegi munade päält hüüpas ta wanamehele puuri läwale wastu, et teda minema kihutada. Wanamees siutsus wäga pahaselt, nagu oleks talle tulist ülekohut tehtud; aga mine tee, kui püksid kenapoole jalas. Bidi leppima. Tar gem ja nõrgem annab järele.

Mispärast kihutas emalind isalinnu pesalt eemale? Wististe sellepärast, et isalinnud wahete wahel munad ära söowad. Ma'la! oli põhjust, oma wanamehe wastu umbusaldust näidata. Ma tulin talle appi ja pistsin Ku'la teise puuri. Ainult õhtult lastsin ta lahti, panin aga Ma'la puuri ukse kinni, et tüli ei tuleks. Ku'la näitas oma teise poole wastu waprast rüütlimeelt. Ta magas ta puuri lael pesa ligidal ja tõnkis mul suud ja silmad täis, kui ma puuri ligidale läksin. Iseäranis wapper oli ta hommikult. Siis lendas ta mulle paari sammuga pääle wastu, lastis juukse pääle maha ja kiskus neid, et ma küll pidin saama. Ei lastnud ma ennast sellestgi eemale peletada, siis asus Ku'la puuri pöäle just minu ja pesa wahele, ajas noka ammuli, tõmbas selja küüra just kui kana ku'la, kui see saagi pääle pörkab, ajas tiiwad laiali ja ähwardas iga filmapilt rahurikkujat kallale tormata. Lendas ta tõeste kallale ja panin ma temaga ühes putkama, siis lendas ta tagasi puuri juurde ja wahkis rahulikult pesa pääle, nagu oleks ta tema hufatusest päästnud. Ku'la! on tõeste wahwa ja rüütlilik jüda pihtesjes rinnas.

8. Kolm korraka.

Ijalinnu wahwus leidis hää palga. Kuna 6. oktobril üks muna, pisut werd sees, pesast oli

wälja wiſatud, tõstis 9. okt. hommikul piſike linnuke peſaſt häält. Ema rõõm otſata. Iga filmapiſk ajas ta end jalgade pääle püſti ja filmitſes oma lapſuſeſt. See oli niilge nagu hiir. Suur pää ſeiſis wae-
walt piſikſe niidiga keha külles. Et ta ära ei pu-
deneks, tõstis ema ta taſakeſte kahe muna wahela
ülesſe ja ta toppis iga filmapiſk uut toitu ta nokka.

Seda mängu nähes läks iſa liig toredaks. Ta
ei laſknud mind enam puuri ligidalegi tulla. Niipea
kui ta nägi, et mina liikumas olin, ajas ta ennast
puuri harjal ſeiſtes nii pikaks püſti, et mul juba
ta kehalik ſuurus pidi kartuſt äratama. Ku'lla tun-
dis oma õiguſt ja kohuſt ühtlaſi ja täitis iſa üles-
annet — hoidis oma perekonda.

Kaks järgmiſt hommikut tõiwad kaks uut lindu
ja mina mureſeſin nurmiku eelt. Iga hommiku uus
keedetud kanamuna ja kõikſugufeid taimeseemneid ja
haljaſt weſiheina, nagu ſeda kanari nurganaiſe koſu-
tamiseks tarwis läheb. Ema ſõi ja toppis poega-
dele nokka, niipalju kui wõtsiwad. Söötmise juures
tuli wälja, et ema rehkendada ei mõiſta. Kui ni-
melt kolm linnukeſt omad pääd reas ülesſe piſtiwad,
ſiis andis ta neile igale ühe pala nii järgimööda,
et keſkmine kahewõrra ſai. Seda ei mõiſtnud Ma'lla
mitte märgata.

Noored loomad kaſwasiwad ſelle hoolſa sööt-
mise juures filmanähtawalt. 15. okt. ajasiwad nad
kõik kolm filmad lahti, 24. hüppas üks peſaſt wälja
ja 26. wõis üks juba lennata. Lendamise eelt kan-
nawad nad ka hoolt. Järjeſt astuwad nad peſa
ääre pääle, peawad warwaſtega peſaſt kinni ja wu-
riſtawad tiibadega, et õhk mihiseb. Laſtel on wäga
ilusad wammused ſeljas. Muuſt kollaſe ema, muuſt

hallpruuni isa eeskuju järele, on nad eht Joosepi kirjutanud selga saanud. Kaks on otse ühte moodi, kolmas näib enam isa laadi olevat. See tõstab oma pää toredaste ülesse ja wahib üle pesa ääre wälja, nagu oleks tal säält ilmamõistatuse seletus saada. Endisest hirmust aga, mis nende esiwanemad kolmesaja aasta eest Kanaria saartelt kaasa saiwad, ei ole nad weel mitte wabad. Niipea kui nende ligidale lähed, rufuwad nad hirmuliku siutsuga omad pääd wastu pesa, nagu tahaksiwad murdja eest maa alla waoda. Wõtad nad aga peo pääle, siis on hirm sedamaid jälle kadunud. Wahete wahel panen wana isa puuri, kes neid suure juuga toidab. Kord oli isa kogemata pesa juurde pääsenud ja oma toiduga nende pääd kofku määrinud. Ei tea, mis ta selle juures emale jutustas. See tahab täna pesa ehitada!

Enne aga peawad pojad laulma õppima ja selleks peab isa neile kõige ilusamad wiisid ette helistama. Üks kirjutane mees firtsus juba nüüd kõlisewal häälel. Hääd kontserti!

9. Lillik, Tallik, Undsaj.

Meie kolm noort lindu on nii lõbusad, et weel ühe minuti nende juures peame wiibima.

Nagu ju öeldud, on nende wanemad kahest isesugusest kanarilinnu suguwõsast pärit. Kollane ema näib, eht küll terve ja tuline, palju hellam olevat kui pruunikas, tjeisigi moodi isa. Ema iseloom on ka palju mahedam ja ta näitab suuremat usaldust inimese wastu. Ta lendab mulle ukse pääle wastu ja sööb wesiheina nuttisiid sõrmede wahelt ära, kui talle neid aiaft kaasa toon. Kui ta ennaft ka fer-

geste kätte ei anna, siis ei korda ta inimest ometi sugugi. Ta on päälegi nii tark, et puuri seinad olewale söögilauale lendab, kui näeb, et ma talle maitsewat muna wiin ja seda puuri ees koorin.

Isalind on sellewastu nii ütelda mehiseima iseloomuga. Oma aeglase olekuga on ta pisut üksluine, mis ka ta tublimad tehaga kokku sünnib. Tal ei ole õiget usaldust inimese wastu, ehk teda küll kergemine saab kinni püüda. Kena on, kuidas ta igakord, kui teisepoollega tüli ees on ja kui see ta pesa ligikonnast minema kihutab, pahase häälega kirjutuse laua peale lendab, nagu tuleks ta minult üleskohtu wastu abi otsima. Aga wanamehel näib ka oma jagu nodi olewat. Kui emalind wiimseid päiwi poegade peal istus, et neid sojendada, nähti temal kindel nõu olewat, uut pesa ehitama hakata. Et puuri üks kinni seisis, laulis ta tema ümber kui kõlab. Et aga ema wälja ei tulnud, ei saanudgi tulla, siis pruukis ta Setu wiisi mõistust. Kõlawa lauluga lendas ta puurilt teise seina pildi raami peale ja kontserteeris siin edasi, lootes, et teinepool wähest järele lendab. Kui see ei sündinud, lendas ta põrmandale, otsis siit kribu kribu kokku, ajas sellega noka täis ja siutsus siis aruldasel toonil. Sellega tahtis ta ilma küsimata oma teisepoolele hääd eeskujut anda. Kuid see ei saanud wälja. Seda kurjem oli ta aga puuri juures minu wasta, kus tal otse kulli iseloom nähtawale tuli.

Kena on nüüd näha, kuidas nende wanemate iseloom ka pegadele on päranduseks saanud. Kaks neist on otse ühte laadi ja ühte karwa. Nende kirewene julekuub teeb nad wäga isusateks õhulaewnikkudeks, ja mis iseäranis kena, nad on pesas ikka

kõrnu, kuna nende kolmas wend, kes nagu ija suust ja sulgist maha kukkunud, risti ja põiti nende jalutsis peab aset leidma. See lahkus ka paar päewa waremine pesast ja lendas puuri õrrele, kuna teised kaks üksteisest ei lahku ja weel tänagi (28. oktobr.) ikka jälle pesasse tagasi lendawad ja sõbralikult kõrnu sabasid kaswatawad, kui nad wäljas feeru ära käinud.

Need kaks õde tõstawad, iseäranis teine, wäga kõlilawat häält, ja ütlemad umbes lillik ehk lallik. Sellest saiwad nad enestele nime. Lillikul on heledam häääl, Lallik on hääle ja teha poolest nõrgem.

Kolmas näib pisut warblase iseloomu olevat. Kui tal midagi soowi on, siis hüiab ta mitu korda järke mööda undsak, undsak! Kas see peenikeses perekonnas sünnis on ehk ei, selle järele ta ei küsi. Sellepärast sai ta enesele Undsak nimeks.

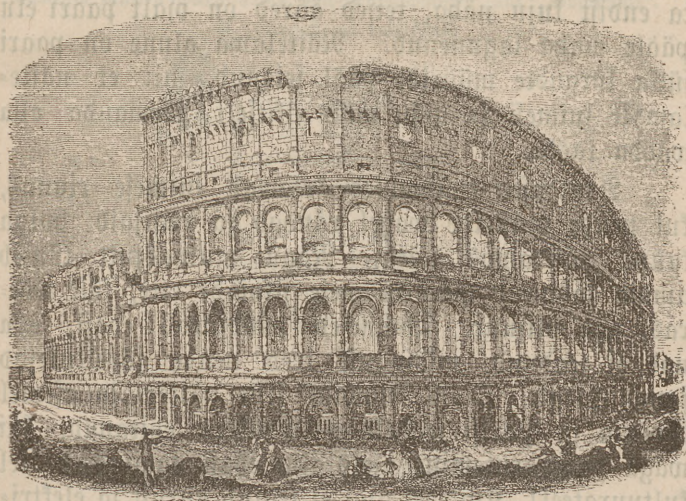
Ehk isalind täna oma puuriga küll ära teise tuppä wiidi, on emal ikka kange pesitlemise õhin sees. Ta sööda poegi ja kraamendab lillepottidest kõiksugust puru kofku, et sellest uut lossi ehitada. See hagarus on tal aga ilma kahklemata liig. Kaswatagu enne oma ülikenad lapsukesed suureks ja mõtelgu siis uue tulewiku pääle. Uus aast, uus pesa ja perekond. — Lillik laulis 9., Lallik 15. now. oma esimest proowilaulu!

Kolosseum.

Leiba ja lõbu! See hüüd helises wanal ajal rikkas Rooma linnas waljuste ja sünnitas ehitusi, millede waremed weel meidgi imestama panewad. Nende keskes seisab kuulus näitemaja Kolosseum,

Italia keeli Colosseo, eesotsas, mille waremed weel pooleni ülemel seisawad.

Nagu pilt näitab, on see ehitus ilma katuseeta lahtise taewa all. Nii suurele ruumile ei wõigi nii kergeste katust pääle panna. Näitemaja on piklik ümargune, pikuti 185 meetrit, laiuti 156 meetrit. Rõrgus läib keskimestest kirikutornidest üle. Nii on



mitu wakamaad tornirõrguse walliga ümber piiratud, mille keskpaigas avar mänguplats seisab, endine näitelawa.

Waatajate istmed tõusewad nagu mäe külge mõõda alt mänguplatši äärest kuni ülesse müüri ääreni, just seda moodi, nagu meieaegsed tsirkused on ehitatud. Rõik seisab kiwi wõlwide pääl. 80 suurt wärawat wiiwad waatajad sisse ja terwelt 85 000 inimest mahtusiwad korraga teatrisse. Nii

ei oleks meie Tartu linn pooltgi Kolosseumi mõinud täis täita.

See näitemaja sai juba enne meie ajaarvamist valmis: 80 aastat enne Kristust pühitseti ta sisse. Seft ajast meie päivini on suur ehitus lahtise taewa all ilma iga warjuta seisnud, on sõdasid ja maa-wärisemisi näinud ja pooleni ära lagunened. Üks äär on tal uuemal ajal täieste ülesse ehitatud, et ta endist kaju näha, teised ääred on osalt paari elu pääle maha lagunened. Näitelawa alune on paari sülla kõrguste müüride pääl seisnud, nii et näitelawalt inimesi ja asju wõis äkitseft põrmanda alla waoda lasta.

Uruldased tundmused ärkawad inimese rinnus, kui nende müüride wahel rändad ja reisijaid hulga kaupa rändamas näed. Magu muinasjutt tõuseb ammu kadunud maailm meie filmade ette, kõik wõeras, aga ülistuur. Inimesed püüdsiwad edasi, aga nad ei teadnud, misjuguft teed nende järeltulejad sammusiwad. Oleks Flawius selle näitemaja asemel Rooma ja Pariisi wahel — raudtee ehitatud, kui wäga palju rutemine oleks ilm edasi saanud raskeel kultuurateel! Kuid sel ajal ei teatud aurust ja elektriwäest undgi näha, ehk tuli ja wesi küll ka sel hallil ja kallil ajal just niisamasugused oliwad kui meiegi päiwil ja ehk küll pikker ka sel ajal kaljud katki purustas ja oma wägewuseft inimesele märku andis. Alastajasid pidi inimene samm sammult oma hariduse hoone kallal tööd tegema, pidi nii sagedaste ja raskestes efsima ja wana maha laotama, et uueste ja paremine ehitada ja enam ja enam looduse kuningaks tõusea. Roomas oli elu, tahtmist ja priisset jõudu selleks tööks ja sääli seisawad põlised mä-

lehtused veel nüüd meie filmade ees. Paljudest mälestuse waremetest peame aga meie uueaja lapsed ütleva, et need waremed selle poolest kõige paremad on, et nad — waremed on.

Kewade.

Georgia lauliku würst Elias Tšawtschawadse¹⁾ laul „Gafaphuli“.

A. Grenzsteini eestistus.

Kena kewade on knees —
Õist, õist otsata!
Nagu nõiduslikus wäes
Terwe ilm läeb õitsema.

Õiemeri nagu lina
Katab hind, Kaukasia.
Milla! õitswa lähed lina,
Minu kallid kodumaa?

Kodumaale.

Würst Alati Zereteli²⁾ laul. A. Grenzsteini eestistus.

Oh ma oleks linnuke,
Lendaks lauldes ülesse,
Kuhu kure nool ei puutu,
Kus ei arm ja truudus muutu,

¹⁾ Elias Tšawtschawadse, sündinud 1837, on üks kõige tähtsamatest Georgia laulikutest ja ajakirjanikest. Oma hariduse sai ta Peterburis ja Tiflis, kus ta praegu mõisnikkude panga juhataja ja ainja Grusia päewalehe „Iweria“ toimetaja on.

²⁾ Alati Zereteli sündis 1840. Ta laulud avaldawad keeleosavust ja luulelendu. Zereteli on tähtsas lõnemees ja ajalehtede laastööline.

Beljaks õrnas õhumeres,
Tähtede ja päikse peres,
Kaifutaksin kaunist koitu,
Saadaks alla päikse loitu,
Äändaks koidutähe kiirel
Üle ilma taewa piirel,
Äändaks läbi taewaraad —
Maataksin süält kodumaad!

Saunimale.

Würst Georg Kristawi laul. A. Grenzsteini eestistust.

Sind nägin eile eha ajal,
Kui toetasid pürna najal
Ja waatsid üles taewasle.
Kuid tead ka, kuid tähte sära
Su ilu nähes kustus ära,
Kui kadus kuma kullane?

Ja nii kui täna tõusis päike,
Kõik tähed tulid, suur ja väike,
Su sära pääle kaebama:
Õel tõusis täht, oh sära päike,
Ja kaotas me kauni läike —
Ei maksa enam hiilgada!

Ja päike kostis kurwal toonil:
Oh hädaoht ka minu troonil —
Ta püewa hiilgab enam weel!
Ei enam mõnu minu walgel —
Ma rändan kahwatanud palgel,
Käin ainult asjaks taewa teel.

Emajõgi.

A. Grenzstein.

Emajõgi, wagu!
Woolad aastast aastani.
Jõgi, tõuse üle kalda,
Kasta närtšind lilemalda,
Et ta — oh kui armas mul!
Sakkaks õitsma hommikul.

Taaria tammik mäe päält
Tõstab kohisehes häält:
Paisu, paisu, helde Ema!
Sinnu rüpest tuleb tema,
Kellest ema kolde eel
Westab juttu lastel weel.

Kangelane, kahi!
Kiitsad kalsad, kaduge!
Süüdkke, ärkand hääled walsjad:
Kalew, löhu põrgu kalsjad,
Tule wälja wõitjana —
Õnnes hõiskab Maarjamaa.

Siin, siin.

A. Gr.

Miks tahad kangel kampida
Ja põudest põldu tampida?
Et waata, kuida taewa all
Mets tõstab latwa mähinal;
Nii knis ju ilma loomisel,
Urm nõtkub wilja toomisel;
Maaft woolwad wärsked kallikad
Ja taewast wihmapisarad —
Siin, siin, ei kuskil kangemal
Me töö ja tegu taewa all:
Me ligikond
Me higikond!

Mõttesalmid.

X. Gr.

Need, kes nullas magavad,
Pole minu kallimad —
Meestel on aated need armsamad,
Kendega üheskoos surevad nad.

Keske oskab tähel' panna,
Põhjust otsida,
See ei rasket otsust anna,
Kenda mõllasse ei kanna —
Mõistad, lepid ka.

Kui ebausust armad sa
Ju enda lahti olema,
Siis tuleb sulle sellest tusk —
See mõte on su ebausk.

Armastus, see olla pime,
See mul näitab pisut ime:
Käeb ta asju ometi,
Mida ilmas polegi.

Küll soojus lume sulatab,
Kui aga ligi ulatab.

Mida ei tea ma,
Seda ei nea ma.

Tunnen mehe tuuma ma,
Tunnen tema tegu ka.

Tunne sa asja, kuid tunne ka meest,
See hoiab enam sind eksitee eest.

Kui päälset pinda slume,
Siis pääliskaudseks wilume.

Sorkame weresoonesse,
Ehk saab siis termis joonesse.

Kui waatad üle maa ja aa —
Ei narriid ilmast otša saa.

Enne unele,
Pärast munele.

Mõta tilgakene mett
King siis sada pange mett —
Püia kärblasi.
Sajad saad sa kätte meega,
Aga mitte ühte meega.
Kärbes sinagi.

Kulutame higi, kulda,
Et me põli paraneks;
Aga põlmed lähwad mulda —
Pootus jääb meil lootuseks.

Manal ajal ruskas
Inimesti awitas.
Mis nüüd ruskaga jõuad!
Nüüd on mees, kel — laiad lõuad.

Kes kaua kloostris peetud
Ja umbses kotis meetud,
Sel oma jõudu mäha.
Egiptusest küll mälja saad,
Kuid kallist töötatud maad
Su filmad ei saa näha.

Ei kahepaike kasu saa,
Et mees ja kuimal elab ta:
Mees põlgwad teda päris-kalad,
Maal puundurwad tal jooksuks jalad.

Rahe talu koerana
Küll ei kölba elada:
Muudgu jõlgud, karwa ajad,
Rikud mõlemate rajad.

Mis tuleb selle mehe suust,
On mulle otse worst ja juust.

Pärg, pillapalla punutud,
On korralikult ununud.

Ära osts muude mulda —
Omas kodus küllalt kulda:
Oma maja, oma raja
Andmad sulle kuldse aja.
Kui ei kodu kanna sind —
Onne ei too mõeras pind.

Nii lai pole meri.

Klaus Groth. A. Grenzsteini tõlge.

Nii lai pole meri,
Nii kauge ei maa —
Kui südamed peri, }
Et ligi ei saa.

Heil tormawad laewad
Ja raufesed teed —
Aur haotab waewad
Ja maad ja weed.

Õõ pole nii pime,
Nii tormine ilm —
Küll sünnib ka ime,
Küll näeb weel flm.

Kui südamed peri,
Nad leiawad raa —
Küll kaob siis meri
Ja kangene maa.

Õõlaul.

Geibel. A. Grenzsteini tõlge.

Kuu tõuseb kõrgel käigil,
Kuu kumab wagusalt;
Maa ninub tema läigil,
Maa magab magusalt.

Alk orus armsal majal
Weel aknad säravad.
Kuu kuldne taewa rajal:
Tee lahti wärawad!

Ju waikind leina keeled,
Ju tulnud waimutund.
Kuis mõlkuvad mu meeled,
Kuis ajab armas sund!

Kui kuldset inglitiivad
Mind tõstwad ülesse
Ja alla orgu wiivad
Mind armsa sülesse.

R a h u.

Sturm. A. Grenzsteini tõlge.

Maat, wagaks jäi ju tunle tuhin
Ja taewas särab tähtedest;
Ju lainetelt on lõpnud wuhin,
Kaew ankrus heljub tasakest.

Nii püraht wõitlust, walu, waewa
Su waikne rind mu rahumaa;
Su silma waatan nagu taewa —
Süül särab rahu otsata.

Kewade.

X. Grenzsteini tõlge Sasakeelest.

Kui ju Taara kajas
Paistab päikene,
Tuba wesi ojas
Keerleb kenaste,
Lumi juba läinud,
Mihm meil wõõrsil käinud —
Paistab päew ka minu südame.

Kui ju õite uha
Hue jõunga
Läbi läikwa loka
Heljub otsata,
Puu end lehkvalt lehib,
Mõrsjana end ehib —
Ärkab süda uuest' elama.

Kui ju hie wilus
Hõiskab künnilind,
Oitswa ilma ilus
Tuksub tema rind,
Arm tal õnne annab,
Teda kätel kannab —
Minu süda, arm ka ajab sind.



Viimane suuandmine.

Eugu Brantsuse mäsamise ajast.

Brantsuse rahwakonwent tegi 29. okt. 1793 otsuseks, et n. n. ülemäärane kohtupaik sellest ajast mässo-tribunaali nime saab. See nimi oli juba kaua aega tarvitusel olnud, muud kui rahwakogu pidi selle nime veel hääks kiitma. See hääkskiitmine tõi aga kurbe tagajärge.

Nende tagajärgede seas on iseäranis kaks, mis suure Brantsuse mässo kilbi külles alati häbiplikiks on. Üks häbiplik oli see, et kõik seadusekohased kohtupidamise vormid ära keelati ja teine see, et kohtumõistjale õigus anti kohtu istumist lõpetada, nii pea kui ta arwas asja küllalt uurinud olevat. Need seaduse määrused amasivad koledale wägivallele ehk hirmuwalitsusele üksed. Õigus ei olnud enam wali jumalanna seotud filmadega ja waekausid käes — ta oli mässojannaks saanud, kes waekausid jalge alla maha oli heitnud ja mõlema käega mõdegast kinni haaranud.

Järgmisel päeval pääle selle seaduse andmise oli kohtu eistimeses jaoskonnas saal rahvast täis. Sääal oli kahesuguseid inimesi — ühed mõllasjad, toored, tasumisehimulised, teised nukrad ja kurwad, kes mõderais riietes olivad salamahiti waatama tulnud, kuidas nende isa, wenna, ehk sõsara käsi kohtu ees käib.

Kohtunikud wiibisivad kauaks ja rahwahulk läks kannatataks ning hakkas kära tegema. Äkiste jäi ta aga wait. Üks läks lahti ja kohtu president kohtumõistjate eesotsas astus sisse. Tõsiselt istusivad nad oma toolide pääle. President tõusis püsti ja luges lehe päält:

„Kodanik Brieul!“

Selgeste kõlastivad ta sõnad läbi sügawa vaikuse. Reegi ei wastanud.

„Kodanik Brieul!“ kordas president wähe kõwemine ja heitis pilgu kaebdusaluste pengi poole.

Sääal tõusis noor mees pingi päält üles. Ta waatas natuke aega tõsiselt presidendi otsa, tõstis pää üles ja ütles kindla häälega:

„Ei ole sin ühtegi Brieuli nimelist kodanikku; aga sin on graf de Guyssac, Saint Brieul'i hertsog — see olen mina.“

Tasane kõmin, siit ja säält koguni mõni haugutuseõna, tuli rahvahulga seas kuuldamale. President nõudis vaikust. Siis pööris ta pilkawa auupakkumisega selle noore mehe poole, kes üsna rahulikult ta ees seisis.

"Grafi herra, kodanlikud kohtumõistjad tahavad teie üle kohut mõista," sõnas ta ja pilkaw muigamine käis tal üle näo.

"Meie oleme sellega juba valmis," hüüdis üks kohtumõistja, "me oleme seda asja juba küllalt uurinud."

Ja ta tõusis üles ja luges kohtuotsuse 20. oktobrikuu päewast, mida teised kohtunikud hääkskiites ja rahvahulk rõõmustades päält kuulas. Aga sellest suurest ähwardawast rahinast hoolimata, mis rahvahulgas walitses, kuuldus säält seast ometi südant lõhestaw karjatus:

"Oh seda õnnetumat!"

Noormees süüpingis kuulis seda hädahüüdu, ta silm otstis kedagit ja leidis peagi noore neiu, kes ennast tööliste seisusest naisterahwa riietesse oli pannud. Rõik uhkus kadus nooremehe palgelt, ta nägu muutus osawõtlikuks ja hellaks.

On silma pilkust, mis rohkem raägimad kui kõige kõlawamad sõnad, ja see noor neiu waatas oma terve hingega, kuna ta pisarates ujus. Ta silmad ütlewad:

"Mu kullake, sinu on mu süda. Sää! ülemel saame jälle kokku!"

Ja nooremehe silmad wastasivad:

"Tänu sulle, mu armas, ole julge. Jumalaga! Sää! ülemal saame kokku!"

Ainult mõni sekund kestis pilkude wahetus. Noormees ei tahtnud oma armukest, kes kuu aja pärast tema abikaasaks pidi saama, äraanda.

Taewas on tume, ilm udune, uulitsad porised. Place de Grasse'l käib rahwas suurtes salkades edasi tagasi. Ja ometi näib, kui oleks see rahwas juba kõigi nende kurbade sündmustega ammugi harjunud. Mitmed päältwaatajad on söögi-poolist ligi mõtnud. Leib süles ja suu täis, niiviisi naerab, rõõmustab ja pilkab see rahvahulk iga kord, kui giljotini ehk tapakirwe tera näeb wilkumat. Kui mõni pää langeb, siis neelab ta toitu alla ja niiviisi on ta kui oma igapäewast leiba saanud.

Õhmetes ridades, üsna surnukasti ligidal seisab noor naisterahwas, kes selle waatusega ei näi harjuda tahtwat. Tema

filmad on kinni kui raidkujul ja tal ongi kuhu malge jumi. Meri purskab tapamafina alt tema riiete pääle, ta wäriseb iga werepifara pärast ja minestus kipub talle pääle. Aga ta jääb ometigi pea liikumata seisma, ta ei näe midagi, ei kuule midagi, ei mõista midagi. Rahwahulk tõukab, rusub, lööb teda, aga ta jääb oma paiga pääle. Ainult siis awab ta filmad, kui tinnuka wanker tuleb, siis waatab ta surmamõistetuid ja pigistab filmad jälle kinni. Pea awab ta jälle filmad ja seekord waatab ta kaswawa hingewaluga lähenewa wankri poole. Tema on sääl, ta tunneb teda ja nende pilgud näitawad üksteist leidwat. Nende pilgud kõnelewad siin sedasama keelt, mis kohtu ees, ehk weel selgemaltgi, sest neiu filmi ei tumeista enam pifarate wool.

Wanker jaab seisma. Esimene pää langeb. Maisterahma nutuhüüded ja rahwa rõõmuhüüded kõlawad segamine. Timmukas kuimatab tapamafina kirmet tera ära ja tõmbab ta jälle üles. Ühekse korda üksteise järele lasseb ta teda alla langeda.

Nüüd tuleb tema, selle nooremehe kord. Neiu ei nuta, aga ta palgedel on jurnu karm. Tema filmad on liikumata, tema hambad kokku pigistatud, tema kael on kui pulawikus ja ta filmalougude paal kui tina. Tema tunneb ainult üht elawat tundmust rinnas, üksainus mõte on tal ajudes: Inimesed tahawad tema kallikese pää ära raia, tema kallikese pää, tema kallikese pää — — —

Ja ta waatab oma armsama otse, kes pitkamisi mööda astmeid surmapaigale laheb. Nüüd seisab ta juba ootamise lama paal masina ees. Ta seisab sääl sirgelt, kahwatanult, lahjalt ja kõige aja waatab ta trööstimal pilgul neiu pääle.

Paar sekundi lähneb mööda. Timmukas läheneb ja paneb oma musta käe oma ohwri selja pääle. Beha painutatakse ettepoole, midagi punast wilgub, pää on langenud ja weereb eemale — — —

Neiu astub ligi, kummardab masinamiisi, mõtab wetise näo oma mõlema käte wahale — ja wajutab oma suu surnupää suud wastas.

Sel filmapilgul nähtakse surnu huuli liikumat ja üleüldise waikuse ajal, mis selle pääle tuli, kuulatakse kahe armastaja suuandmist.

Oliwad fõrd needgi ajad. . .

Dirj. Juhani Ago.

Oliwad fõrd needgi ajad, mil Soome rahwas kõik üheskoos ilukunstide eest hoolitses ja neid üheskoos edendas . . . edendas kõiki oma aja kunsti-
harusi üleüldse ja igaiht ißeäranis.

See oli siis kui „Kanteletar'e“ laulud loodi, kui Kalewala kõtku seati ja kui kannel igamehe põlwe pääl helises.

Kui wäga armas on neid aegu meelde kujukutada! Kui armas seda mõelda, et iga mees ja naine luuletaja, laulusjapp ehk vähemalt laulja ja mängija oli; — mõelda, et igas külas, wahest igas talusgi tegew ja loow kunstnik oli, laulude looja ehk muinasjuttude westja, ja et kogu külarahwas selle kunsti üle waimustatud oli ja seda armastas; — et naistel omad armsamad luuletajad oliwad ja meestel omad, niisama ka noortel meestel ja neidudel, et need neil alati meeles seisiwad ja et nad seda mäletasiwad, mida nad muudelt oliwad kuulnud ja omalt poolt seda juurde lisasiwad, mida nad ei mäletanud.

Ja iga tuba oli teater, kus piduforral igaiks kõige paremat kuulda wõis saada, mida nende kunst pakkus. Ja see kunst, see oli seesama, mida me tänapäewal waimustusega nimetame: Soome rahwa oma wana laul ja mäng! Seda wõis kehweingi kuulda saada, see juutis kõiki rõõmustada, kõikide tundmuksi awalikuks tuwa ja kõikide muret fergitada!

Kui wõiks ajasse tagasi astuda ja endistele „Kalewala küngastele“ pääseda ja seda kõike kuulma ja nägema!

Kuulama, kuidas üksik neiu metsateed käies oma mõtteid laulus enese ette ümises, mida ta teed käies loob; kuidas noormees metšas kõndides oma tehtud

lauluga metshallijaid lepitab ja kuidas minija käsi-
kiwi ajades oma wana kodu taga kaebades laulu loob.
Mägema, kuidas tuba rahwast täis koguneb . . . kõik
ei mahugi sinna . . . ja jääb toas wanad lauljad
üksteise kätt käes pidades lugusid maailma loomisest,
Wäinämöisest, Ilmarisest, Kullermost, Kalewipojast,
sampo röövimisest ja Pohjola pulmadest ette kannu-
wad. Kuidas siis, kui wanad lõpetanud, uued me-
hed uute omad loodud lauludega ette astuvad, kui-
das neid armusteletakse, kuidas nad kiitust ja „hüwa“
hüüduki palgaks saavad ehk ka jälle walju lautuse
alla langewad.

Ja need ilupidud festawad edasi, kord ühes,
kord teises talus, festawad hilja ööni. Viimaks
läheb rahwas laiali, läheb koju poole ja suurtes sal-
kades metsateesid kõndides ehk walgetel sumeöödel
waikist järwepinda mööda sõudes, kõnelewad nad
„kunstiküsimuste“ üle ja wahetawad oma mõtteid
selle üle, mis nad on kuulnud.

Nade sünnitab aadet, enne kuulnud runo ja
laul annab uute sündimiseks äratust, nõudmised
lähewad suuremaks, ilutundmus täieneb, mitmesugu-
sed luule-erakonnad wõitlewad üksteisega uutel lau-
lupidudel ja wõidulaulmistel, lyrika ja jutustaw
luule wõidawad kordamööda maad ja wahete wahel
armastatakse laulu enam kui mängu, muinasjutu
westmist enam kui laululugusid.

Oliwad kord needgi ajad, ma usun, et nad on
olemas olnud ja et nad luulelisemad ja paremad
oliwad kui nüüdne aeg, mil kunst amet on, laul ja
mäng ainult harwade jaoks ja suur osa rahwast te-
mast ei hooli, tema järele ei igatse ega temast ka
aru ei saa.

Napoleon Bonaparte ja saatusemäng.

Korsika saarel Ajatscho linna ligidal waataswad 5. okt. 1799 kolm reisiriides meest, kellel sõjamehe kõnnak oli, ühe mäekinguga päält mere poole. Ehk küll ilm õige ilus oli, ei olnud merel ometi mitte kalameeste wenesidgi näha. Mäejalal paistis hämaruses linn, sadam ja neli suurt, ankrus olevat sõjalaewa, millede masti otsas Prantsuse lipp lehmis. See laewastik pidi kindral Bonaparte Egiptusemaalt Aleksandriast tulles Prantsusmaale wiima. Nimetatud kolm meest olivad Bonaparte, tema adjutant Berthier ja admiral Cantheaume.

„Ei ole mingit kahklust, see on Inglise urkijalaew, ja need kaks kaugemal olevat on samasugused“, arwas admiral merele waadates.

„Kas peaks siis Inglane midagi teadust olema saanud?“ kahkles Berthier.

„Ei“, wastas Bonaparte, „need lähewad mööda ega ei hooli Korsikast kõige wähematgi.“

„Muidugi“, arwas ka Cantheaume, „need purjetawad kirde poole. Kindral, meie peame oma reisi 24 tundi hiljemaks jätma.“

„See on mõimata, admiral, meie peame juba täna ööse minema.“

„Andke mu wastuwaidlemist andeks, aga kui me seda teeksite, siis peaksite sinna samasse küige ristilema kui nemadgi ja nii walge ööga oleks raske selle eest hoida, et meid nahakse.“

„Admiral, idamaal läheb inimene ebausklikuks ja mina arwan, et saatuse mind kaitses,“ wastas Bonaparte.

Sel silmapilgul ilmus üks nende meremeestest ja teatas ühte iseäralist leidust. Wahid olivad mäeharjalt hunniku orjawiitsa hagu leidnud, mis sinna nagu näha tuletegemiseks kokku olivad aetud; kõigest wõis arwata, et öösel tulega marki taheti anda.

Maewalt oli meremees oma kõnega lõpule jõudnud, kui püssipauk kuulbus, ja kaks soldatit medaswad ühe narus riides mehe ülemate ette. Mehe nagu oli werine ja ta katjus kõigest jõuust kinniwõtjate käest lahti pääseda.

Mehe kalsu tagant tee äärest oli kaks sõjariistust meest warisfemas leitud. Nad piirati ümber ja kui neid hüüdma ha-

kati, põgenesivad nad ja andsidwad tuld. Teine neist saadi kinni ja teist aeti taga.

Wang oli alles noor, umbes 20 aastane. Tema kahwatanud näos paistis meislus ja tema terawad silmad ei pöörnud Napoleoni uurima pilgu eest kõrwale.

Cantheaume küsis:

„Miks teie ennast sõjariistust tee weerde ära peitsite?“

„Me waritsesime metsfigu.“

„Miks te siis ei wastanud, kui teid hüüeti? Miks te põgenesite? Miks te Prantslaste päale lasksite?“

„Meie oleme mägede elanikud ega ei tunne uniwormisi. Meie armasime, et meie kallale taheti tungida ja sellepärast kaitsesime endid.“

„Teie olete Inglise nuuskijad,“ ütles Bonaparte „ja tahtsite Inglise laewadele öösel tulega märki anda. Kui meid nägite, siis tuli teil teine mõte, peitsite endid ära ja tahtsite mind ära tappa, kui ma mööda lähen. Ma arwan, et ma sind lunnengi. Mis su nimi on?“

Tälle kuuldus püüspauk ja ühtlast hüüid: „ta on surnud!“

Meeleheitlik walumärin tuli wangi palgeil nähtawale.

„Sina oled Walturio'te suguwõlast,“ kõneles Bonaparte edasi, „minu suguwõsa kõige wihasemate waenlaste seas. Ma olen sind enne näinud. Eks su nimi ole Giovanni Walturio?“

„Ei,“ wastas wang kuimalt, „Giovanni oli see, kelle su wahid maha lasksiwad. Mina olen tema wend Guiseppe ja wiimane Walturio.“

„Eks ole tõsi, sa wihkad mind leppimatalt?“

„Kui minul kolm hinge sees oleks, siis müüksin ma nad kõik häämeelega wana kurjale ära, kui aga üheainsa paugu sinu poole lasta saaksin.“

Sõna lausumata waatles Bonaparte teda natuke aega.

„Kas oled hää laskja?“

„Saja sülla päält lasen kotkale pihta. — Hüüd tee aga mulle seda, mis mina sinule tahtsin teha.“

Bonaparte ütles madrusela, kes wangi waltis:

„Mii tema sinna pööstastiku äärde mastikspuu juurde ja loe miines sammud ära.“

Madrus jättis wangi wööstastiku ääre seisma ja ütles selle wahel 50 sammu olewat.

„Anna talle oma püü!“

Madrus waatas inestades kindrali otša, kahkles natuke, aga täitis siis käsku.

"Sihi hästi!" hüüdis Bonaparte röömlile. Sekundigi mitmitamata ja ilma vähemagi kahkluseta tõstis Guiseppe püüsi palgesse. See sündis nii ruttu, et Bonaparte selfilised mahti ei saanud wahele tulla ega sõnagi lausuda, waid seistwad kui sambad, kui pank oli käinud.

Tamme tüme najale toetades, käed selja taga, oli Napoleon liikumata paigal seisnud. Mõned puukoore tükid oliwad tema riiete päale kukkunud. Kuul oli ainult mõni lintia tema wapakust ölast kõrwale puu sisse jooksnud. Guiseppe oli meeleharmi pärast nuttes püüsi wõstastikku wisanud.

"Laske ta minna!" ütles Bonaparte.

Enne minekut hüüdis Guiseppe: "Sina wõid walitseda, aga sinu alamaks ma talgi ei jää."

Selsamal ööl läks Prantsuse laemastik Ajatschoft minema ja jõudis 9. okt. ilma wigata Frejusesse. Kuu hiljem oli 18. Brumaire kuupäewa walitsuse muutus.

Guiseppe Walturio pidas sõna. Tema rändas isamaalt wälja ja läks Tunisesse, kus ta Muhamedi usku heitis. Tema pojapoeg, kes seda juhtumist on jutustanud, elas Tabarcas, kui Tunis ära wõideti.

Mõndasugust.

Üks esimestest ajalehtedest (kui Hiina ajalehti ei arwa) ilmus Strasburis a. 1609. Teda toimetas Johann Carolus ja lehe täieline nimi oli: "Teatus kõigist tähtsatest ja mälestuswäärilistest juhtumistest, mis a. 1609 Alem- ja Alam-Saksamaal kui ka Prantsusmaal, Italias, Schottimaal, Inglismaal, Hispanias, Ungaris, Poolamaal, Siebenbürgias, Moldaus, Walachias ja Türgimaal saamad sündima. Kõik uudised trükitakse siia täielikult üles." Esimeses numbris oli muu seas kiri Weneetslast, milles Galileo Galilei ülesleitud pikkfilmaft järgmiselt räägiti: "Walitsus on herra Galileo Galileile Florentsis, Padua professorile, 100 marka wanaduseraha juurde lisanud, sest et tema ühe masina wälja on arwanud, mille abil kaugeid

kohiti nii näha mõib, kui oleks nad üsna ligidal, kuna ligidal olevad asjad palju suuremad näitawad olevat, kui nad palja silmaga waadates on."

Rõige kangekeelsemad inimesed maailmas on wist Sandwichi saarlased. Nende keeles on ainult 12 häält, mida kirja-tähtedega tähendatakse. Rõige lahtisema keelega on Tatarlased, sest nende keeles on 202 isefugust häält, nii et siis nende aabitsas 202 tähte peaks olema, kui hääli kirjas õieti nähtawale tahetakse tuua. Soome ja Eesti keeles on 22 häält. Inglisekeelt kirjutatakse 26 tähega, ehk ta hääli küll nendega karwa pääl ära ei saa tähendada. Inglisekeel näib maailmas kõige tegeliksem keel olevat, sest tema oskajate arv kasvab maailmas suuremal määral kui ühelgi muul keelel. Kuninganna Elisabeti ajal kõneles Inglisekeelt ainult 5 mill. in., nüüd 115 miljoni.

Töömees.

Siijuti töiwad Soome lehed järgmise kehwa Soome töömehe eluloo, mis seda tähelepanemise väärtisem ja õpetlikum on, et temas midagi juurde luuletatud ei ole, waid kõik tõesti sündinud. See on hää näitus, misjugu se wastupidamise ja sitkusega Soome sugu siin põhjamaal maapinda harimisele mõidab ja nii oma ülesannet Europa rahwaste ridades auuga täidab. Ajalehtede teatus on järgmine:

Kingssepp Torwi Lappe kihelkonnas on mõndagi elus tunda saanud, aga nalga ta ei karda. — Minewal kemadel (1894) müüis Torwi oma saunahurtiku Kiviharjus tuhande marga (250 rbl.) eest ära ja ostis 2000 marga eest omale Lappe kihelkonda Haapajärwe küllasse nr. 13 koha, mida Hanska kohaks hüütakse. Sinna on Lappeenrannast umbes 25 kilomeetrit. See Torwe uus talu on üsna harimata maa ja mets. Inimeste eluhoonet ei ole selle koha pääl ialgi olnud ega ole sääl ka põldu tehtud. Malmi põldu ei olnud mitte kämla laiust tükkigi. Sood on endisel ajal piisut haritud ja kraawitud, mis näitab, et sääl kord ka inimest on liikunud.

Torwi asus aga siia metsikuse elama, kus muud ei olnud, kui tuule murtud puid ristirästi maas. Ei olnud Tor-

mel raha ega muud omandust, millega tubliste oleks võinud pääle hakata, vaid päälegi tuhat marka ostuhinda mõlaks kaelas.

Tormi aga ei olnud mees, kes „nohisea“ oleks hakanud. Ilmad olivad alles sadused ja külmad, kui ta oma uue koha pääle elama läks. Ta tegi metsa suure tule maha ja oli selle ääres ööd. Kui ta aegamööda oma uue koha ja ümbrusega tuttavaks oli saanud, muretses ta omale naabri talust ühe wana aida, millest ta omale eluhoonet hakkas tegema. Kui selle walmis sai, tõi Tormi Kiwiharjust oma naise ja seitse weikest last sinna oma „uude Aananimaale“.

Tõuwilja külwi aeg oli parajaste käes, aga Tormel ei olnud hobust ega põllutöö riistu. Naabri talust sai ta ometi hobuse ja pööradra maksu eest lainuks. Juhtus aga jälle see äpardus, et rangid hobusele kaela ei sündinud ja nii jäi adraga küünd ette võtmata. Seemneotse oli paar kappi ja need pidivad külmatud saama. Tormi arwas uue abinõu välja. Ta läks metsa, tegi saäl kuusedest „karuäke“ (karhi), millega ta lepikut äestas, nii et odrad pääle mõis külwata. Oras tõusis küll üles, aga kaswades hakkas ta kolletama ja kuivama, nii et ainult mõne kõrre otja pääd kaswasiwad, mida lapsed talweks ära korjasiwad. Hiired jõiwad needgi iwad ära, mis tagawarasse oli pandud. Ometigi hakkas Tormi oma naise ja 7 weikese lapsega selles uues kohas elama. Muidu oleks wahjegi läinud, aga toad ei olnud ahju, ja jahu ei olnud ka, millest perele leiba oleks võinud teha. Endine Kiwiharjul saadud tagawara oli lõppenud. Aga häda ajab abinõust otsima. Naabrusest lainati wana raudahi, mis lageda taewa alla üles seati, et leiba mõis küpsetada. Ehk küll ainult üks leib korraga sellesse ahju mahtus, oleks siiski läbi saanud, aga jahud lõppesiwad otja ja ei olnud ka teada, kust uust oleks võinud saada. Naabrid ei suutnud ka mitte aidata.

Pidi midagi uut abinõu katsuma. Tormi kogus oma naise paremad riided kimpu kokku ja wiis kaupmehele pandiks, nii et mõne kilo jahu lainuks sai. Pisarad silmas kõneles Tormi pärast, et jahudele olnud soola sekka segatud, et nad rohkem kaaluks, ja et naise riided pärast, kui nad kaupmehelt jälle välja lunastati, hiirte näritud on olnud.

Leiwa puudusel pidi pere ikka mõne päewa seente ja pohlamarjade waral läbi ajama. Ei olnud lehmagi, et lastele

piisa piima oleks saanud, ja naabrid ka mõlgu ei uskunud andma. Suwe jooksul ehitas Tormi ühe müürisepa abil omale kiviist ahju tuppä, aga leib lõppis jälle olfa, nii et korstnat walmis ei jaksatud ehitada. Tuba jooksis päälegi labi ja ei pidanud ka tuult.

Wiimaks sai Tormi kuidagi wiisi wana hobusekondi, aga wanaduse ja jõuetuse pärast pidi ta selle ära tapma. Piha soolas ta aga sisse ja hakkas seda oma perega sööma.¹⁾ Kui ühe hobuse liha otfas oli, ostis ta teise ja kolmanda, mida ta talwe otfa küpsetas, ja hästi kiitis seda maitsewat. Wahel on pere leiwapuudusel kolm päewa palja hobuselihaga elanud. See liha ei tulnud kalliks maksuma, sest wite margaga sai Tormi umbes tuhat naela seda hingepidet. Mõib olla, et ilma hobuselihata nad sinna melsa sisse ehk oleksiwad nälga surnud.

Et Torme talul maad kaunis rohkeste on, siis on ka kogukonna ja muid maksusi maksta. Mii näit. olla külateedgi üle wersta selle talu jaoks teha ja suurest moanteest ka hää tükk. Ja jõulupühadeks parajaste toodi wallawaene Torme juurde. See käis mööda talusid ümber ja pidi Torme juures 18 päewa olema. Mis pidi nüüd öieti pääle hakkama? Tormel eneselgi ei olnud midagi suhu pista. Ei awitanud muu asi, kui saatis lapsed mööda küla kerjama, et jõuluks omal ja wallamaasel midagi suhu oleks pista.

Haljawiisi rääkis Tormi wahel, et kui ta Riwiharjus elas, siis on tal jahu olnud, aga puudest puudus; nüüd sääl melsas on puid ja maad küll, aga ei ole jahu. Tubaka asemel ütles kuivatatud lepalehti suitsetawat. „Haljuks waesele maja on,“ ütleb wanaõna.

Wiimasel ajal on mõned Torme endised tuttamad Wiiburis ja mujal, kellele ta oma häda kaebas, teda pisut awitanud, ehk küll sellegipärast weel Jumala teada on, kuidas ta elu edespidi mõib minna. Rootsi ei ole mees aga kaotanud ja on sellepärast ka kõigile Eesti uutele ajujatele hääks eeskujuks.



¹⁾ Soomes on hobuseliha söömine ijeäraniis wiimasel ajal taunis laialt tarvitusele tulnud ja ajalehed soowitawad seda.

Põllumeestele!



Suure ministeriumi
brongis auuraha.

Palju
kiidetud!



Suure keiserliku ökonomia
seltsi brongis auuraha.

poudrette wabrik

patub kõige odavamalt ja paremaks tuntud

wäetusainet.

Zuhatame tähelepanemist põllurammu lä-
hitatse pääle 1893.94 ja järgmise asjatundja
otsuse pääle „Balti nädalikirja“ 35 nr-is 1894
a. 633 lhf., kus prof. hra Thoms ütleb: „№ 2
proow annab Jaama poudretteist näitust, mille
ühesuguseks jääwat olluste seisukorda küllalt
kiita ei wõi. Et sellel wäetusainel nii rohkeste
lämmastikku ja wosworihaput on, ning et ta
nii peen ja haisuta on, siis wõib Jaama poudrett
kindlaste laialist tarwiti si leida.“

Poudrette on üldine sönnik.

Poudrette täib kõigist teistest sönnikutest üle.

Poudrette on asjatundjate poolt igasugusele
wiljale kõige paremaks sönnikuks tunnistatud.

Poudrettel on järgmised jaod: Lämmastik,
wosworihapu, kali magnesia, lubi ja pääle
selle umbes 65% põlewaid organilisi jagusi
(lämmastik).

Sind 30 kop. punda päält.

Sind 30 kop. punda päält.

Kontor Jurjewis



Jaama uulitsas nr. 54.



J. Kahn, Jurjewis.

**Buukauplus,
auru-sae ja hõõwel-
damise wabrik.**

**Wabrik ja ladu Turu nultsas
nr. 104 (66).**

Kontor Buu nultsas nr. 6.

Soowitab omaft suureft laduſt

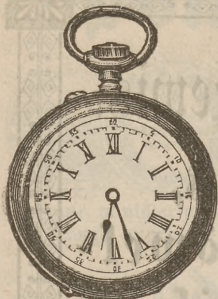
kuiwa ehituſe materjali

igas paſſuſes ja laiuses, nagu: **palkſid,**
poolipalkſid, plankſid, landu,
lattſid, parwelattſid, pihapuid, hõõwel-
datud ja punnitud põrmandu wooder-
damise ja lae landu, põrmanda, akna
ja ukſe leidungid ja karniſlattiſid,
kuiwi laare, kaſe, lepa, männi ja
kuuſe landu.

Wõtan igal ajal **telli miſi** hõõwel-
datud ja hõõweldamata materjali pääle
waſtu, kui minu laduſ niiſuguiſt mater-
jali kohe ſaadawal ei ole.

Müün ſuurel mõõdul **põletuſe-**
puid, gipſi jne.

Kaupluse koha muutmise!



D m a

uuri kaupluse
ja
parandamise töötoa

olen Kaatuse ehk Koolitare uulitsast

Bromenadi uulitsasse nr. 11,

Thuni mäe ligidale, Jürgensoni ja Schabacki apteegi vastu,
nurga majasse sisse seadnud.

Kaupatlitult

Eduard Kiwastik,
uurmaaker meister.

Ostab ja maksab hääd hinda

Peter Koko
linn ja wilja
kauplus

Peterburi uul. № 98,

===== tuuleweste vastu. =====

C. A. Wirkhaus,

Peterburi uul nr. 42,

soowitab omast suurest ladust:

Heeringaid, Soome silkusid,
soola, kiwisüse, wantremaäret.

Pöslurammu, superso sati,
thomasfosfati, kondijahu

jne.

Kohwi, teed, suhkrut, jahu,
riisi, manna,

otschisschina ja kõiksugu peenikesi

n a p s i s i d

ja

m a r j a w i i n u

jne, jne.

Pääle seda: tubakat, sigarid,
paberosse jne, jne.

Soowitab rohket mõõdul ja odawa
hindadega

C. A. Wirkhaus'i kauplus

Peterburi uul. nr. 42 Jurjewis

(Tartus).

R. Natuse wärwimise, trük- kimise ja uhtumise töökoda

— Wiljandis. —

Teatan siin auupakklikult, et ma omas wärwimise ja trükkimise töötoas uue riide uhtumise (wanutamise) masina motori jõul käima olen pannud. Kangad ei saa mitte enam kotis uhtud, waid uuel wiisil nagu kalewi wabrikutes. Kõik omafoetud püks-
finid, wammuse riided, meest- ning naiste-
rahwa ülifondade tarbeks foetud kangad näe-
wad selle uhtumise järele paremine wälja, on
pehmed käega katsuda, iga riie saab tasane,
pandlist tööd ei tule mitte enam ette.
Uhtumist wõib igal päewal ja igal tunnil
minu töötoas ette wõtta. Pääle selle olen
nüüd üsna uued trükkimustrid woodi- ja
saanitekkide tarbeks saanud, niisama ka
uusi wärwijid meeste- ja naisterahwa riiete
tarwis, mis minu juures waatamiseks on
wälja pandud.

Willased, puuwillased ja linased lõn-
gad, siidirätikud, laudlinad, põlled ja kan-
tud riided saawad nagu ennegi minu juu-
res ilusalt ja puhtalt wärwitud ja trüki-
tud, ka tahan püüda, et iga tellimine wõi-
malikult häste ja ruttu täidetud saab.



Wiljandis omas majas.



R. Natu s, wärwijameister.



Kiiviraiumise töötuba,
 kranit ja marmori lihvimine
 vastu St. Maarja Cesti matuse aida
 Juriemis.

Lufusepa töötuba,
 ehituse ja mälestuse kujude magasin
 Wene uul. nr. 4, Juriemis (Tartus).

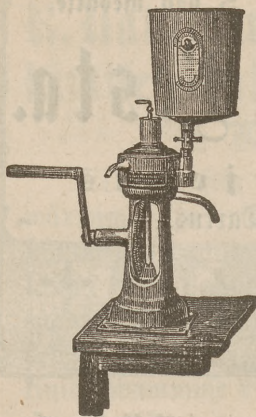
Saada kõikjugu

haua mälestuse kiwisid
 mitmesuguse wärwilisi,

kraweeritud töösid,

walatud ja
 taotud **haua ristlised, haua aidu**
 jne.

Sinnad odawad, töö ilus ja hää, mälestus kaunis ja ilus.



„Viktoria“ koore= lahutaja.

Räe, hobuse ja
auru jõu tarwis.

On kõige parem, sellepärast ka kõige kõrgemate
auhindadega, kuld ja hõbe medalitega Londonis, Pa-
risis, Sydney's Australias, Routrays Belgias, Ram-
penis Hollandimaal ja ka Wiljandi wäljanäitujel
11. sept. 1895 kõige kõrgema auhinnaga kroonitud.

Viktoria koorelahutaja läbi saab $6\frac{1}{2}$ too-
bist rõõsast pumast 1 nael soolamata laua wõid ehk
17% koort, mis veel kellegi teise masina läbi ei ole
saadud ja masinad ise on teistest kõige lihtsamalt ja
wastupidavamalt valmistatud.

Palju kiitusekirjasid

ostjate poolt seisawad lahkest waatamisest igaühele näha.

Wõimasinad, wõi sõtkumise lauad, wõi ja juustu
wärwi, **aurumasinad** ja **rehepekku masinad**,
aja kõige paremad ja asjakohalisemad, soowitab ja
iga lähemat teadust annab igal ajal

ainus wabriku talitaja

Jiwi-, Eesti- ja Suuramaa jaoks

K. F. Eschscholk,

Jurjewis (Tartus) Küütlil. n. 5.

Saaroni walge lill pulmapäewaks ehk

Perekonna-raamat.

Kirjutanud **R. G. Kallas,**

Rõuge õpetaja.

 **Sind 1 rubla.** 

Raamatu juhataja.

Rus mu kuldaspefukene?

I. **Päha abielu asutamine.** 1. Esimene abielupaar. 2. Abielu kolm salaasja. 3. Perekond ja pattulangemine. 4. Perekond ja Noa laew. 5. Abieluhoone Siinai mäe otsas.

II. **Päha wassatipõlw.** 6. Rasnuse kool perekonnas.

III. **Aihlamine.** 7. Mõrsjatkool ja 100 küsimist kosilasele. 8. Abielurahwa Elumeri ning seitse raamatut. 9. Perekond ja kirikuraamatud.

IV. **Päha laulatamine.** 10. Abielurahwa kuldaabits. 11. Abielurahwa Eheneseri kiwi.

V. **Pulmad.** 12. Alalikud lõbud perekonnas. 13. Wanakandli pulmad.

VI. **Päha abielu.** a) Abielulised. 14. Abielu kuld sõrmus. 15. Õnnelik ja õnnetu. 16. Rohukast riidlejatele. b) Perekonnamad. 17. Perekonna kuningas ja kodune Jumalateenistus. 18. Emaihu on püha! 19. Rõu nurganaistele. d) Lapsed. 20. Raste saatrament. 21. Toowad taewast terwitsida. 22. Jumala tarkus lastetoas. 23. Kümme ussimuna linnupejas. e) Perekond. 24. Päewade pärl perekonnas. 25. Poetus ja l'atetismus perekonnas. 26. Mis perekonna patt m'aksab? 27. Elumaja ehe. 28. Perekonna kodu õhter.

VII. **Sahkumine.** 29. Perekonna hana-küntal. 30. Rus mu kuldaspefuke? —

Brongš
aauraha.

Reinhold Lood.

Brongš
aauraha.

Wasejewa töötuba

== Riia nultšas nr. 27 ==

soowitab kõige paremast materjalist korralikult ja hästi tehtud kõiksugu

apparatisi, wiina ja õllekoja tarwitusi, juustu ja õllekatlaid, pumba isilindrid,

■ kõiksugu tööginõusid wasest, **■**

ja wõtab perandusi ja tinutamisi igal kõige ruti-
malt ära teha.

Sinnad võimalikult odawad ja töö hädaduse eest wastutan.

■ Jurjewis Riia nultšas nr. 27. ■

M. Soskin,

Jurjewis (Tartus) Uueturu nül. nr. 20,
Mošši trahteri wastu, kullasepp Hermannii kõrwal,



uuride kauplus
ja töötuba,

asutatud 1870 aastal,

soowitab kõiksuguseid tasku uurisid ja seina kellasid suures wäljawalikus kõige odawamate hindadega, kõiksuguseid uuri kettisid, wõtmeid ja brelokkisid kullast, hõbedast ja muust metallist. Pääle selle parandatakse kõiksuguseid kellasid ja toimetatakse kõiksuguseid uurmaakri töösid usinaste, häste ja odawaste. Raks aastat wastutatakse ostetud uute ja paran-
datud uuride ja tööde eest, mis üle täht antakse.

■ Ostetakse kulda ja hõbedat. ■

Palutakse adressi tähele panna.

Auupatlikult **M. Soskin,**
uurmaaker meister.

Rõigefõrgemalt poolt kinnitatud Riitvi kub. põllum. seltsi

„D m a a b i“

Jurjewi (Tartu) abikontoris Pastorat n. 11

on alati tagawaraks :

adrad, äffed, rõngasrullid, niidumasinad, hoduserehad, tuulutajad ja muud põllutööriistad ja masinad, niisama ka kõik põllutööriistade masinate üksikud jaod.

K u n s t s ö n n i k u t

Riia politehnikumi katsejaama läbi ära proovitud luue puudalistes kottides :

Superphosphati } iseäranis soovitawad
Kondijahu } raske maa pääle.

Thomasshlafi } kõige soovitawamad kerge mulla maa
Kainiti } pääle ja heinamaade rammutamiseks.

Phosphorid ja muud wäetusainet.

Tähendus : Thomasshlaf kainitiga segatult, 2 kotti wakamaa pääle, sügisel heinamaa pääle küllides, annawad juba teisel aastal kahelordse siisetuleku.

Pääle selle on alati saada :

wankremääret, tõkatit, masina õli, waselini, kiwisäse, peenikest wõi soola, rauda, naelu, kettisid, wifatid, sirpisid, labidaid, turbalõikamise labidaid, sõnniku angusid, lamba raudu, hobuste puhastamise süge ja harjasid, piimanõusid, sõelasid, wilja kottisid, kõisi ja ohjasid jne jne.

T e l l i m i s e d

wiljaseemnete, elajate rammutoidu ja ka muude, mitte tagawaraks olevate asjade pääle toimetatakse ruttu ja odawaste. Wiljaseemned on ära proovitud et hästi idanewad ja alati wärsked antud.

Kontor on igapäew, maha arwatud pühapäewad ja muud juuremad pühad, hommiku tella 9 kuni õhtu tella 6 awatud.

Olen uneste saanud ja soovitan mit-
mesuguseid sündsaid

**Kuldõites
r a a m a t u i d,**

ilusaid õliwärtwi pilta, sisseraamitult
ja raamimata,

Keisri Majesteedi pilta,
mis iseäranis wallatoolidele sündsad ja
Cesti kirjanikkude pilta.

Pääle selle soovitan kõiksugu praegu
pruugitawaid

kooliraamatuid,
kõigeparemaid **palweraamatuid,**
kui ka hääd teaduslikku ja lõbuki-
jandust ning kõiksugu

kirjutusmaterjali.

Kaupastikult

H. Rennit,
raamatu ja kirjutusmaterjali kauplus

— **Wiljandis,** —

uue rahukogu maja vastu.

Päewapiltisid

maakohdadeist, ehitustest, inimestest jne
walmistab tellimiste pääle ka wäljaspool
Tartut odawa hinna eest

Olewiku pildikoda

Jurjewis, Lai uul. nr. 1.

Annab seega auupakkimist maa ja linna
rahwale teada, et ma

kaewu-töösid

suwel kui talwel teha wõtan, tööd wõimalikult
odawaste teen ja nende eest wastutan. Ka on
minu juurest alati walmis **pumba palkisid**,
wasttorusid ja muud walmis tehtud kaewu
raua fraami odawaste jaoks.

Kaewutegija J. Rässa,

Adress: Jurjewis, Maarja tänavas
(surnuaia wastu), omas majas nr. 25.

S. v. Kieserikky

Jurjewis (Tartus) Peterburi nül. 6
Krameri apteegi kõrwal.

**Willase, linase ja poolwillase
langu ja lõnga wärwised,**

millega odawaste ja kergeste kodus wärwida
wõib, nii kui ka Sakamaa Dr. Richteri

rinnateed,

šassaparilla juured, pikalt ja peenikeseks
lõigatud, rinna karamelli, rinna suhkru.

Loomade segamata rohud.

Rõiksugu majatarwitusi,

nagu: Amerika ja Prantsusemaa pesu
pesemise ja pleekimise pulbret, parem ja
odavam kui seep, seebikivi, seebiwaiku,
riide tärklest, sinet, porakši tükkis ja pee-
nikest, sinepit, pigiwärwi, särgimusta,
filmakiwi, triikimise seepi, hiirte sureta-
mise rohtu, sooja- ja külma mõõdu-
klaasid (Thermometrid), ka haigetele
pruukida, soowitab

S. v. Kieserikky

rohu ja wärwi ladu

Krameri apteegi kõrwal, Jurjewis (Tartus)
Peterburi nülitsas nr. 6.

Pühapäewadel Krameri apteegi läbi ladu hinna eest saada.

Sundlit, lahke ja karmas toimetus. — Sinaad odawad.

Olewiku pildikoda

walmistab igasuguste joonistuste, trüki- ja
päewapiltide järele

pildi flischesid

trüki tarwis ja trükib igas suuruses ja iga
eestirja järele **päewapildi sarnaseid**

klaastrüki piltisid

raamatute ilustuseks ja seinapiltideks, suu-
rendab **näopiltisid** kuni elusuuruseni,
teeb **portselani piltisid** (Pigmentdruck),
mis meie juures veel uus on, ja igapäewa-
seid **päewapilta**, näopiltidega nime- ja
figlus kaartisid jne.

Pääle selle on raamatutrüki tarwis suur
tagawara walmis **pildi flischesid**, mida
ta wälja lainatakse. Tellimised toimetatakse
ruttu ja hästi ja odawate hindadega.

Olewiku kontorist on odawate hindade
eest saada: **Keisri Majesteedi pildid**
mitmes suuruses, **Gesti kirjanikkude päewa-**
pildid üksikult ja termes kogus, **Tartu album**,
piltidega kirjapaberid ja **postkaardid** ja kõik-
suguseid muid päewa- ja klaastrüki piltisid.

O. Obermann'i wiiliraiumise ja terariista karastamise töötoas



Fortuna nül. nr. 4



karastatakse kõikjugu terariistad hästi ja uuema aja kunsti järele ja wanad wiilid ja rasplid raiutakse üles ehk wahetatakse uute wasta. Se- pad, kes rohkem töösid lasewad teha, saawad protsendid. Töö tehakse hää ja wastuwõtmine on sõbralik. — Auustatud wana tuttawatele soe tänu rohke töö andmise eest.

Wiiliraiuja O. Obermann.

Kaarma wiinakontor

— Surjewis (Tartus) —

soowitab oma auruga puhastatud

w i i n a,

mis rahwa poolt kõige paremaks peetakse ja tõeste puhtuse ja tõwaduse poolest Peterburi ja Moskwa wiinadega ühte käib.

Kontor: Kitwisilla otsas, wõeraste-
maja „Bellevues“.

„Põlumeh“
tellimise kutustus.

Maaliri „Põllumees“ ilmus kõrge riigivaltisuse lubaga 1896
aastal igas kuus, j. o. 12 korda aastas.

"Põllumehe" programm on väga atvar: ta toob kõigist põllu-
asfandujesje puutuvatest töödest ja toimetustest ja igast teaduse wallast,
mis põllutööga ühenduses seisab, õpetlikka kirjutusi ja juhutusi. Pro-
grammi tähtsamad osad on: I. Põllu- ja alatöö, karjakasvatlus ja
piimatalitlus. II. Mesilaste pidamine, kodulindude ja kalade
kasvatamine. III. Põllumehe hoonete ehitus, tehnika- ja käsi-
töö. IV. Kodune majatalitlus; terwisehoidmine, haigete ra-
witsemine ja abiandmine õnnetuiste korral; kodu apteek.
V. Seadus ja kohus. VI. Kõnekoda.

Pääle selle toob „Põllumees“ kirjutusi, teateid ja sõnumeid riigivalitsuse toimetustest, untest seadustest, põllutöö riistadest ja masinatest, metshatalitusest, põllumeeste seltsidest ja koolidest, untest raamatutest, kauplemisest, vilja ja lina hindadest, talapüügist jne.

Koduloomade arstimise kohta annavad õpetatud loomatohtrid „Põllumehele“ juhatust.

"Põllumees" toob ka piltisid, joonistusi ja plaanisid mitmesuguste kirjatuftide kohta. Pildid on ilusad, trüki selge.

"Põllumehe" tellijad saavad 1896 aastal faks hinnata kaasa-
annet, millede väärtus lihtsokku üle rubla on; need kaasadend on:
1) Põllumehe Kalender 1896 aastaks, ilusa paberi pääle trükitud,
hulga tabelite ja joonistustega, taluliste teaduste ja juhustega, 10
poognat suur. 2)  Talurahwa advokat,  tarwiline sea-
dule tundmise tähtsamat igale põllumehele. Raamatu lihas on kõige-
võrguste kontraktide ja lepingute, wetslite ja wõlatähtede, kohtu- ja pal-
welirjade jne proowid.

"Põllumeh" kontor müretseb enesele Wenemaa ja wälsjamaa tähtsamatest wabrikutest ja kauplustest **põllutööriistade ja masinate hinnafirjad**, niiskamuti ka **kaualiste ja tähtsate taimede ja seemnete hinnafirjad ja broowid** ja annab nende üle soomijatele juu-sonalist tui ka firjalist juhatast ja seletust. Firjaliste wastuste tarwis tuleb tats 7 kopitalist postmarki juurde lisada.

„Põllumehe“ tellimise hind on:

postiga kodu kätte saates aastaks	2	rubl.	—	kop.
" " " poola aast.	1	"	20	"
kontorist ära viies aastaks	1	"	80	"
" " " poola aastaks	1	"	—	"

Tellimisi ja kuulutusi võetakse vastu „Põllumehe“ toimetuses Surjewis (Tartus) Wene uul. nr. 3 ja kõigis teistes tellimiste vastuvõtmise kohtades. Kirjade Wenekeeli aadress on: Въ редакцію журнала „Põllumees“, г. Юрьевъ, Лифляндской губерніи.

„Põllumehe“ toimetust.

Auuhind Sur-
jewi tähtsõ
wälsanäitusel
1893 kui kõige
suurem hind.

Livoli.

Auuhind Sur-
jewi tähtsõ
wälsanäitusel
1893 kui kõige
suurem hind.

Wabrik Tähtwere uul. № 58.

Müügikoht ja kontor Rüütli uul. № 9.

O m a n i f

Maritz Friedrich

— Surjewis. —

Murn-õlle ja mõdu wabrik.

Piirituse puhastamine.

Napsi ja likööri wabrik.

Otschischina Ia.

Wene- ja wäljamaa weinid.

Shampanjer, konjak, arrak, rumm.

Tubakas, paberosid ja sigarid.

Müügikoht Rüütli uul. № 9,

Schrammi majas.



Olewiku kontorist

(Surjewis kiwisilla juures)

on järgmised raamatud üksikult ja hulga wiisi saada :

1.	Pildi-Nabits	5 kop.
2.	Cesti lugemise raamat I. jagu	20 "
3.	Cesti lugemise raamat II. jagu (Need kolm raamatud on Riia koolikonna walit. poolt Cesti rahwal. tarw. lubatud.)	25 "
4.	Riigikeele õpiraamat I. jagu	8 "
5.	Riigikeele õpiraamat II. jagu	25 "
6.	Riigikeele õpiraamat III. jagu	28 "
7.	Cesti sõnaraamat, 1600 uut sõna	50 "
8.	Soldati sõnaraamat	8 "
9.	A. Piirikiwi laulud ja salmid	85 "
10.	Olewiku lisa 1884 ja 1885 a	75 "
11.	Suur Cestimaa kaart, kaks lehte a 50 f.	100 "
12.	Olewik 1892, 1893, 1894 ja 1895 köidetult	300 "
13.	Elumaja ehe	36 "
14.	Linnaseadus	15 "
15.	Waimude wallas	20 "
16.	Perekonna raamat	100 "

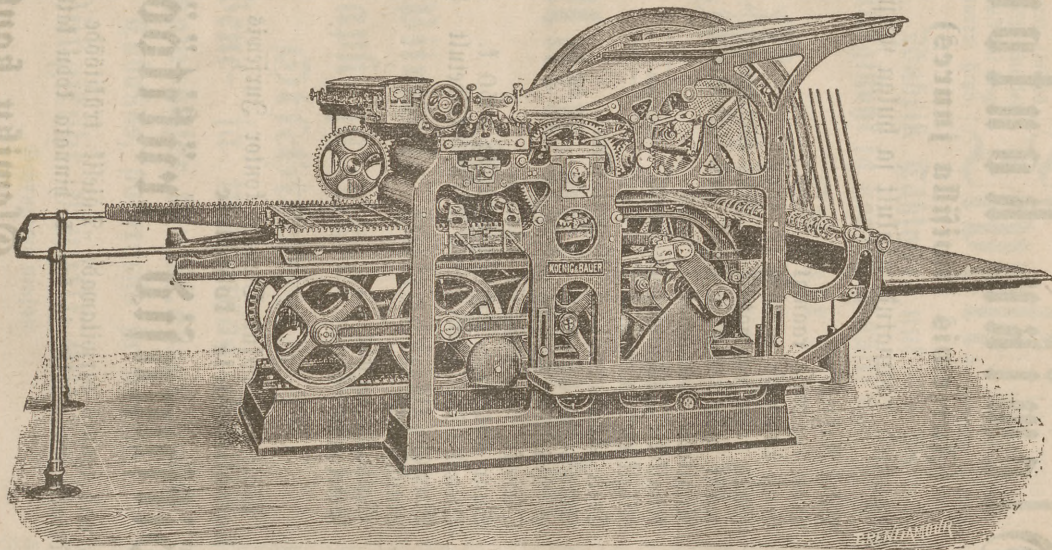
Pääle selle pakub Olewiku kontor Surjewis kiwisillal
wallawalitsustele kohtutele

kõiksugused trükitöösid,

mis nad iganes tarwitawad. Täielik trükitööde hinnakiri
saadetakse wallawalit. ja kog. f. hinnata kodu kätte.

Olewiku kontor.





Öl w i k u t r ü k i k o d a

walmistab praeguse aja nõuete järele

kõiksugu trükitöösid,

nagu raamatute, nootide, tabellide, müürilehtede, kuulutuste
jne trükkimist. Ka võib raamatuid stereotüpeerida.

Olewiku trükikoda teeb kõige uuemate masinatega ja abinõuudega tööd.

===== Suur piltide kogu tagavaral. =====

Pääle selle on trükikojal oma **tähevalamise wabrik,** kus igasugu tähevalamise töösid tehakse.

Ka ladu pääl on mitmesugust kirja suurel hulgal olemas.

 **Raamatukõitmise töötuba** võtab kõitmise töösid vastu. 

Pääle selle on trükikojal oma **pildikoda** hra A. Saali juhatusel töötamas, kus kõiksugu piltisi, ka päewapiltisi, klaastrüki piltisi, tsinkpiltisi jne tehakse.

Olewiku kontor kiwisillal soowitab oma suurest ladust kõiksugu sellesse puutuvaid **trükitöösid wallawalitsustele, kohtutele ja koolidele.**

 Kirjutusmaterjali ladu. 

Olewiku talitus.

O l e w i k

ilmub endisel kujul 1896 aastal edasi ja makjab

aastas postiga	3 rbl. —	kop.
aastas ilma postita	2 " 50	"
pooles aastas postiga	1 " 70	"
pooles aastas ilma postita	1 " 25	"

Ilma postirahata saab Olewikku:

Jurjewist: Puhja, Rannu, Rõngu, Wõnnu, Rambja, Rõo, Alksi, Kodawere, Maarja-Magdalena ja Rõpina kihelkond.

Wiljandist: Tarwastu, Paistu, Suure-Jaani, Rõpu ja Wiljandi ligikond. Pääle selle Narwa ja Wõru abikontoritest need linnad ja ligikonnad.

Olewik on oma juhatusel poolest praegu kõige wä-
nem Eesti politika ajaleht, sest et ta juba
15. aastat ühe toimetaja juhatusel ilmub, kuna teis-
tel lehtedel muutusi on olnud. Tõhik ehk küll ka
ütelda, et ta laia jõbruskonna pärast oma mõju
poolest teistest ees on, iseäranis kodumaa ja rahwa
kõsimustes. Rahvlustustest hoolimata on rahwas tema
tõsiseid püüdmisi tundma õppinud ja temast nii rohkesti
osa võtnud, et ta oma siisu poolest kofuda ja suuruse
poolest kaswada on wõinud. Kui Jumal meie rahwale riik-
kamat aega annab, saab Olewik pea nii kaugele jõudma, et
ta sisesajaadetud kirjatoode eest nendewäärilist tasumist wõib
maksta ja siis uue rammuga edasi astuda.

Et Olewik raamatu faustas (formatis) ilmub ja aas-
tas 158 trükipoognat pakub, siis on ta kõige suurem raa-
mat Eesti kirjanduses. Aga ta on ka kõige odavam raa-
mat meie kirjaturul, sest et ta poogen kaht kopikatgi ei
maks, kuna poogna hind meie raamatute juures läbisti
5 kop. on. Igas numbris ilmuvad pildid.

Siisgi annab Olewik 1896 weel kolm hinnata era-
lisa: 1. **Taslu-tähtraamat**, 2. **Seinal kalender** ja
3. **Politika kalender**.

Adress: Лифляндія, Юрьевъ: „Olewik“.

Ehk: Olewiku toimetusele Jurjewis (Tartus).

Olewiku talitus.

Parisis, Londonis ja Moskwas kõigekõrgemate auu-
tähtedega kroonitud

Moskwa tubaku wabriku kontor

M. Gabai

Jurjewis (Tartus).

Soomitab Jurjewi, Wõru, Pärnu, Wiljandi
ja teiste linnade- ja nende ümberkaudu maa poobidest
oma isena hääks kiidetud eht Türgimaa tubaka feltsi,
kõige päält feltsiid:

Ekstra 25, 30, 38 kop. $\frac{1}{4}$ naela ja kallim.

Sakasnoij № 30 ja 10

ja oma puhtast kalliteist Türgi tubakatest topitud,
mis kõigidest paberossi tundjatest oma ainu kõrge hää-
duse poolest kõigil pool armastatud wõistlus paberossid

Csarskij 10 tütki 6 kop. ja 5 t. 3 f.

ja oma uut ja hääb sorti paberossi

Waschnöja 10 tütki 3 kop.

pääle selle on weel teisi kallimaid ja odawamaid sortisi.

Auupakkisalt

A. G a b a i.

Tubakat III. sorti Batumskij ja Sakasnoij
rohkeste ja odawalt.

Sinna tähed ja mitmesugused uhked plakatid
ilma hinnata. Saadetakse kõigile poole raudtee jaa-
made pääle järeлмаsfuga.